

कार्यक्रम सम्भौता सम्बन्धी कार्यविधि

**Operational Guidelines for Programme
Sub - contracting**

उद्योग मन्त्रालय/संयुक्त राष्ट्रसंघीय विकास कार्यक्रम
लघु उद्यम विकास कार्यक्रम
नेप /०८/००६

कार्तिक २०६६

सार संक्षेप ACRONYMS

ADBN	Agricultural Development Bank of Nepal कृषि विकास बैंक, नेपाल
JusAID	Justralian Agency for International Development अष्ट्रेलियन सरकारको अन्तराष्ट्रिय विकास संस्था
UNDP	United Nations Development Programme संयुक्त राष्ट्र संघीय विकास कार्यक्रम
DFID	Department for International Development अन्तराष्ट्रिय विकास विभाग (बेलायत सरकार)
NZAID	New Zealand Agency for International Development न्युजीलैन्ड सरकारको अन्तराष्ट्रिय विकास संस्था
CPR	Crisis Prevention and Recovery द्वन्द्व रोकथाम तथा निराकरण
PRA	Participatory Rural Appraisal सहभागितात्मक ग्रामीण लेखा जोखा
PCI	Per Capita Income प्रति व्यक्ति प्रतिवर्ष आमदानी
HDI	Human Development Index मानव विकास परि सूचाङ्क
UG/O	Users Group / Organization उपभोक्ता समूह / संगठन (सामुदायिक संगठन)
NGO	Non-Governmental Organization गैर सरकारी संस्था
CBO	Community Based Organization समुदायमा आधारित संगठन
CFC	Common Facility Centre साभ्ना सुविधा केन्द्र
NPSO	National Programme Support Office राष्ट्रिय कार्यक्रम सहयोग कार्यालय
APSO	Area Programme Support Office क्षेत्रीय कार्यक्रम सहयोग कार्यालय
BDSPO	Business Development Service Providing Organization (व्यवशाय विकास सेवा प्रदायक संस्था)
DMEGA	District Micro Entrepreneurs Group Association (जिल्ला लघु उद्यमी समूह संघ)
DEDC	District Enterprise Development Committee जिल्ला उद्यम विकास समिति
NPD	National Programme Director राष्ट्रिय कार्यक्रम निर्देशक
NPM	National Programme Manager राष्ट्रिय कार्यक्रम प्रवन्धक

परिभाषा

कार्यक्रम:	‘कार्यक्रम’ भन्नाले लघु उद्यम विकास कार्यक्रमलाई बुझाउँछ
निर्देशक	‘निर्देशक’ भन्नाले कार्यक्रमको राष्ट्रिय कार्यक्रम निर्देशकलाई बुझाउँछ
प्रबन्धक	‘प्रबन्धक’ भन्नाले कार्यक्रमको राष्ट्रिय कार्यक्रम प्रबन्धक बुझाउँछ
मन्त्रालय	‘मन्त्रालय’ भन्नाले उद्योग मन्त्रालय भन्ने बुझाउँछ
ऐन	‘ऐन’ भन्नाले स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन २०५५ बुझाउँछ
कार्यविधि	‘कार्यविधि’ भन्नाले कार्यक्रम सम्झौता कार्यविधि २०६६ भन्ने बुझाउँछ
सेवा प्रदायक संस्था	‘सेवा प्रदायक संस्था’ भन्नाले कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने तथा सेवा पुऱ्याउने संस्थालाई बुझाउँछ
अतिगरीब	‘अतिगरीब’ भन्नाले प्रति व्यक्ति वार्षिक आय रु. ४,४०४।- भन्दा कम (२००४/०५ को बजार मूल्यमा) आय भएको व्यक्तिलाई बुझाउँछ
गरीबीको रेखा	‘गरीबीको रेखा’ भन्नाले प्रति व्यक्ति वार्षिक आय रु. ७६९६।- भन्ने बुझाउँछ (२००४/०५ को बजार मूल्यमा आधारित)
गरीब	‘गरीब’ भन्नाले गरीबीको रेखा मुनि रहेका व्यक्तिलाई बुझाउँछ
दलित	‘दलित’ भन्नाले राष्ट्रिय दलित आयोगले परिभाषित गरी राजपत्रमा प्रकाशित २२ जातिलाई जनाउँछ
आदिवासी जनजाति जनाउँछ	‘आदिवासी जनजाति’ भन्नाले राष्ट्रिय आदिवासी जनजाति विकास प्रतिष्ठानको नियमावली २०५८ ले परिभाषित गरी राजपत्रमा प्रकाशित ५९ जातिलाई जनाउँछ

विषय सूचि

सार संक्षेप	२
परिभाषा	३
विषय सूचि	४
भाग १	७
परिचय	७
१. परिचय	७
१.१ कार्यक्रमको लक्ष्य	८
१.२ कार्यक्रमको उद्देश्य	८
१.३ लक्षित प्रतिफलहरु	८
१.४ लक्षित वर्ग	८
भाग २	१०
भाग २	१०
कार्यविधिको उपादेयता	१०
भाग ३	११
कार्यान्वयन प्रक्रिया	११
३.२ कार्य क्षेत्र छनौट	११
३.३ लक्षित वर्ग छनौट	११
३.४ संभाव्य उद्यमहरुको विश्लेषण, विकास तथा प्रवर्द्धन	१२
३.६ कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाका लागि न्यूनतम शर्तहरु	१५
खण्ड क	१७
(क.१) कृषिजन्य उद्यम	१७
(क.२) वनमा आधारित उद्यम	१७
(क.३) सेवामा आधारित उद्यम	१७
(क.४) पर्यटनमा आधारित उद्यमहरु	१८
(क.५) कलामा आधारित उद्यमहरु (Artisan based enterprise)	१८
खण्ड ख: लक्षित वर्ग छनौट प्रक्रिया	१९
खण्ड ग नयां लघु उद्यमी/उद्यमहरुको श्रृजना तथा प्रवर्द्धनका लागि सहयोग सेवा	२०
ग.१: सामाजिक परिचालन (घरघुरी सर्भेक्षण, समूह गठन, वचत परिचालन, नियमित बैठक, समूह परिचालन)	२०
ग.२ : उद्यमशीलता विकास तालिम (SIYB: TOPE/TOSE) अथवा MECD	२०
ग.३: प्राविधिक सीपतालिम (Technical Skill training)	२१
ग.४: वित्तिय सेवामा पहुँच (Access to Financial Services)	२१
ग.५: उपयुक्त प्रविधि सहयोग सेवा (Appropriate Technology Support Services)	२२
ग.६: बजारीकरण सहयोग सेवा (Marketing Support Services)	२३
ग.७: साझा सुविधा केन्द्र (Common Facility Centre)	२३
ग.८ : सहभागितात्मक कार्य अनुसन्धान (Participatory Action Research, PAR)	२४
ग.९ : संस्थागत विकास (Institutional Development)	२४
ग.१० : जनशक्ति विकास (Human Resource Development)	२४
खण्ड घ: लघु उद्यमी उद्यमहरुको श्रृजना पश्चातका सहयोग सेवा	२६
घ.१ : सञ्चालनमा रहेका उद्यमीहरुको आवश्यकता पहिचान (Need analysis of existing entrepreneurs)	२६

घ.२ : उद्यमशीलता विकास तालिम (SIYB: TOEE/TOGE)	२६
घ.३: प्राविधिक सीपतालिम (Refresher and Advanced Technical Skill training).....	२६
घ.४: व्यवसायिक योजनाको पुनरावलोकन Review of business plan	२७
घ.५: वित्तिय सेवा प्रबर्द्धन Scaling up of financial services	२७
घ.७: एडभान्स प्रविधि सहयोग सेवा Advanced Technology support Services.....	२८
घ.८: फलो अप, अनुगमन तथा मूल्यांकन Follow up and monitoring & evaluation	२८
घ.९: अन्य सेवाहरु Other Services	२८
भाग ४	२९
प्रतिवेदन तथा प्रस्तुतिकरण	२९
भाग ५.....	३०
अनुगमन तथा मूल्याङ्कन.....	३०
भाग ६.....	३०
निर्देशिकाको उपादेयता तथा प्रयोजन	३०
भाग ७.....	३०
विविध.....	३०
अनुसूचि १: नयां उद्यमी श्रृजनाका लागि लागत अनुमान फारम ढाँचा	३२
अनुसूचि: २- नयां उद्यमी श्रृजनाको लागि सारांश फारम ढाँचा	३३
अनुसूचि -३ : भैरहेका उद्यमीहरुको प्रबर्द्धन, विस्तार तथा स्तरोन्नतिको लागि योजना तर्जुमा ढाँचा:	३६
अनुसूचि (४) व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्था/जिल्ला लघु उद्यमी समूह संघसंग सम्झौता गर्दा सेवा प्रदायक संस्थाहरुले पाउने आर्थिक सुविधा	३९
अनुसूचि (५.१) प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्ने ढाँचा.....	४३
अनुसूचि (५.२) स्थलगत अनुगमन भ्रमण प्रतिवेदन फारम:.....	४४
अनुसूचि (६) स्तरोन्नतिका आधारहरु Graduation Criteria	४५
तालिका क.१: कृषि जन्य उद्यमका लागि सम्भाव्यता अध्ययन विवरण Potentiality survey for agro-based enterprise	४७
तालिका क. २: वन जन्य उद्यमका लागि सम्भाव्यता अध्ययन विवरण Potentiality survey for forest-based enterprise	४८
तालिका क. ३: सेवामा आधारित उद्यमका लागि सम्भाव्यता अध्ययन विवरण Potentiality survey for service based enterprise	५०
तालिका क.४: पर्यटनमा आधारित उद्यमका लागि संभाव्यता अध्ययन विवरण Potentiality Survey for Tourism based enterprise	५१
तालिका क.५: कलामा आधारित उद्यमका लागि सम्भाव्यता अध्ययन विवरण Potentiality Survey for Artisan Based enetreprise.....	५२
तालिका ख.१ : गा.वि.स. हरुमा भएका जातिगत जनसंख्या विवरण (Description of population by ethnic composition and by VDC).....	५३
तालिका ख.२ लघु उद्यमी समूह विवरण (जातिगत र लिंगका आधारमा (Decsription of MEGs by ethnicity and sex). ५३	
तालिका ख.३: छानिएका लक्षित वर्गको विवरण जातिगत तथा ग्रामीण बजार केन्द्रका आधारमा.....	५४
तालिका ग.२: नयां उद्यमी उद्यम श्रृजना गर्न उद्यमशीलता विकास तालिमको आवश्यकता पहिचान विवरण	५५
तालिका ग.३: प्राविधिक सीप तालिमको लेखाजोखा विवरण (Technical Skill training)	५६
तालिका ग.४: वित्तीय सेवामा पहुँच पुऱ्याउन गरीएको लेखाजोखा विवरण (Assesment for providing access to Financial services).....	५७
तालिका ग.५: उपयुक्त प्रविधिमा पहुँच पुऱ्याउन गरीएको लेखाजोखा विवरण (Assessment of Appropriate Technology Services).....	५८

तालिका ग.६: वजारिककरणमा पहुँच पुऱ्याउन गरीएको लेखाजोखा विवरण Potentiality survey for marketing support services	५९
तालिका ग.७: साभ्का सुविधा केन्द्र सहयोग पुऱ्याउन गरीएको लेखाजोखा विवरण	६०
तालिका ग.८: सहभागितात्मक कार्य अनुसन्धान विवरण (Participatory Action Research)	६१
तालिका घ.१: मौजूदा उद्यमीहरुको स्थिति विश्लेषण तथा लेखा जोखा	६२
तालिका घ.२ : उद्यमशीलता तालिम (TOEE/TOGE)	६२
तालिका घ.३ : पुनर्ताजकीय र एडभान्स प्राविधिक सीपतालिमका लागि लेखाजोखा विवरण (Assesment of Refresher and Advanced Technical Skill Training)	६३
तालिका घ.४ : व्यवसायिक योजनाको पुनरावलोकन Review of Business Plan	६४
तालिका घ.५: वित्तीय पहुँच सहयोग सेवा (Scaling up of Financial Support Services)	६५
तालिका घ.६: बजार विस्तार तथा प्रबर्द्धन (Marketing promotion and scaling up services)	६६
तालिका घ.७: एडभान्स प्रविधि सहयोग सेवा (Advanced Technology Support Services)	६७
तालिका घ.८: अनुगमन, फलो अप, परामर्श सेवा (Follow up, monitoring and counseling services)	६८
अनुसूचि ७- विभिन्न उद्यममा नयाँ उद्यमी श्रृजनाका लागि प्रति उद्यमी लागत अनुमान विवरण -(आवासीय तथा गैरआवासीय)	६९
अनुसूचि ९ प्रस्तावना पत्र पेश गर्दा संलग्न हुनु पर्ने कागजात/कुराहरु :	७७
अनुसूचि १० फाराम ए, वी, सी, डी, ई र एफ	७७

भाग १

परिचय

१. परिचय

संयुक्त राष्ट्रसंघीय विकास कार्यक्रम (UNDP) को आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोगमा नेपाल सरकार, उद्योग मन्त्रालयद्वारा लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सन् १९९८ देखि सञ्चालन भैरहेको छ । कार्यक्रमको पहिलो चरण सन् १९९८ जुन देखि २००३ जुन सम्म अधिराज्यको दश जिल्लाहरू बैतडी, डडेल्धुरा, दाङ्ग, प्युठान, नवलपरासी, पर्वत, नुवाकोट, धनुषा, सुनसरी र तेह्रथुममा परीक्षणको रूपमा सञ्चालन भएकोमा त्यसको सफलता पश्चात नेपाल सरकार र UNDP को संयुक्त तत्वावधानमा UNDP, DFID र NZAID को आर्थिक सहयोगमा सन् २००४ को February देखि २००६ सम्म थप दश जिल्लाहरू - दार्चुला, कैलाली, बर्दिया, बाँके, म्याग्दी, रसुवा, सिन्धुपाल्चोक, रामेछाप, सिन्धुली र उदयपुरमा कार्यक्षेत्र विस्तार गरी जम्मा २० जिल्लाहरूमा कार्यक्रम सञ्चालन गरीएको थियो । सन् २००६ नोभेम्बरमा JusAID को सहयोगमा काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला थप भै २१ जिल्लामा कार्यक्रम सञ्चालन भयो । यसै गरी पुराना दुई जिल्ला धनुषा र सुनसरी तथा नयां ४ जिल्ला सप्तरी, सिराहा, कपिलवस्तु र सर्लाहीमा Quick Impact for Peace Support Initiative (QIPSI) कार्यक्रम सञ्चालन गरी अधिराज्यको २५ जिल्लामा लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन भयो । यस क्रममा २००८ अप्रिल देखि JusAID र UNDP को आर्थिक सहयोगमा MEDEP को तेश्रो चरण शुरु भै दोलखा, वाग्लुङ्ग, रुकुम, रोल्पा, सल्यान, दैलेख, सुर्खेत, जुम्ला, रौतहट, महोत्तरी र कालीकोट ११ जिल्ला थप गरी जम्मा ३६ जिल्लामा कार्यक्रम सञ्चालन भइरहेको छ । हालसम्म लघु उद्यम विकास कार्यक्रमले करीव ४०,००० लघु उद्यमीहरू तयार गरी राष्ट्रको गरीबी निवारणमा टेवा पुऱ्याएको छ भने सन् २०१० को अन्त्य सम्ममा ५० हजार उद्यमीहरू श्रृजना गर्ने लक्ष लिई लघु उद्यम विकास कार्यक्रम अगाडि बढी रहेको छ ।

एक दशक लामो उद्यम विकासको अनुभव र सिकाईहरूलाई आत्मसाथ गरी गरीब तथा पिछ्छिडएका वर्गलाई उद्यम विकासको माध्यमबाट माथि उकास्न र दिगो रूपमा व्यवसायिक सेवाहरूको पहुँच पुऱ्याउने उदेश्यले लक्षित वर्ग छनौट गर्ने र उद्यम व्यवसायका लागि आवश्यक पर्ने सबै व्यवसायिक सेवाहरूको पहिचान योजना तर्जुमाको शुरु आत देखि नै गरी ती सेवाहरूको उपलब्धता सुनिश्चित गर्न ती व्यवसायिक सेवाहरूलाई प्याकेजका^१ रूपमा सेवा प्रदायक संस्थासंग सम्भौता गरी लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको नमूना (Model) अनुसार गरी उद्यम विकास तथा विस्तार गर्ने रणनीति लिईएको छ ।

यसै गरी श्रृजना भै सकेका उद्यम तथा उद्यमीहरूको अवस्था बुझी अवसर तथा समस्या पहिचानका आधारमा व्यवसायिक सेवाहरूको पहुँच पुऱ्याई ती पुराना उद्यमीहरूलाई विस्तार तथा प्रवर्द्धन गर्ने रणनीति लिईएको छ । यसरी भै रहेका उद्यमीहरूलाई सेवा पुऱ्याउंदा समेत आवश्यकता अनुसार व्यवसायिक सेवाहरू (जस्तै व्यवस्थापकीय सीप, उद्यमशीलता तथा प्राविधिक सीप, ऋण, उपयुक्त

^१ प्याकेज भन्नाले उद्यमी श्रृजना गर्दा वा भै रहेका उद्यमीहरूको प्रवर्द्धन गर्न पहिचान गरिएका आवश्यक व्यवसायिक सेवाहरू उद्यमीकहाँ पुऱ्याउने गरी सम्भौता गरिने एकमुष्ट व्यवसायिक सेवाहरू हुन् भन्ने बुझ्नु पर्दछ ।

प्रविधि, उत्पादन सामग्री, बजारसम्मको पहुँच आदि) पहिचान गर्ने र व्यवसाय सेवा प्रदायक संस्था संग प्याकेजमा नै उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउने रणनीति लिइएको छ ।

तसर्थ, प्रत्येक उद्यमहरूका लागि आवश्यक सबै व्यवसाय विकास सेवाहरू पहिचान गरी प्याकेजमा नै योजना तर्जुमा गर्ने र सो को आपूर्तिको लागि सेवा प्रदायक संस्थासंग पनि प्याकेजमा नै सम्झौता गरी आवश्यक सेवाहरूको आपूर्तिको सुनिश्चितता गरी दिगो उद्यम विकास गर्ने भन्ने उद्देश्यले यो कार्यक्रम सम्झौता सम्बन्धी कार्यविधि (Operational Guidelines for Programme Sub-Contracting) तयार पारिएको छ ।

१.१ कार्यक्रमको लक्ष्य

गरीब विपन्न लक्षित परिवारहरूको आर्थिक तथा सामाजिक अवस्था सुधार गर्ने गरी गरीबी निवारण गर्ने ।

१.२ कार्यक्रमको उद्देश्य

कार्यक्रमले गरीब परिवारहरूको जीविकोपार्जनमा विविधिकरण गर्ने र कार्यक्रमको अन्त्य सम्ममा ५०,००० परिवारको लघु उद्यमको माध्यमद्वारा आयमा कम्तिमा ५० प्रतिशतले बृद्धि गर्ने । तेस्रो चरण (सन् २००८ देखि २०१०) सम्ममा २० हजार नयाँ उद्यमीहरू श्रृजना गर्ने ।

१.३ लक्षित प्रतिफलहरू

१. कार्यक्रमबाट गरीब परिवारहरूले उद्यम सञ्चालन गर्न आवश्यक व्यवसायिक सेवाहरू (उद्यमशीलता तालीम, प्राविधिक सीप, लघु कर्जा, उपयुक्त प्रविधि, बजारीकरण आदि सेवाहरू प्राप्त गर्नेछन् ।

२. लघु उद्यमीहरूका लागि व्यवसाय विकास सेवाहरूमा निरन्तर पहुँच हुने वातावरण तयार हुनेछ ।

३. गरीब र पछाडि परेका समुदायलाई उद्यमी बनाउन आवश्यक नीति निर्माण गर्न सहयोग पुग्ने छ ।

१.४ लक्षित वर्ग

कार्यक्रमको सेवा वास्तविक लक्षित वर्ग (जसको प्रति व्यक्ति वार्षिक आय गरीबीको रेखा^२ भन्दा कम छ) मा पुऱ्याउनको लागि लक्षित वर्गलाई तपसील बमोजिम वर्गीकरण गरीएको छ ।

कूल लक्षित परिवार मध्ये

- ६० प्रतिशत महिला
- लैङ्गिकताको आधारमा ६०% महिला सहभागिता
- उमेरको आधारमा ६० % बेरोजगार युवाहरू

जातियताको आधारमा

- ३० % दलित
- ४० % आदिवासी जनजातिहरू
- ३० % अन्य जातिहरू

^२ गरीबीको रेखा भन्नाले प्रति व्यक्ति वार्षिक आय रु. ७,६९६/- भन्ने बुझाउँछ ।
(सन् २००४/०५ को बजार मूल्यमा आधारित)

उल्लेखित लक्षित वर्ग छनौट गर्दा विशेष प्राथमिकता दिनु पर्ने वर्ग

- शारीरिक रूपले भिन्न क्षमता भएका व्यक्तिहरु
- अल्पसंख्यक र पिछडा वर्ग

भाग -२

कार्यविधिको उपादेयता

२.१ जिल्लामा कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्था संग सम्झौता गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरीदै आएकोमा यसमा थप प्रभावकारीता ल्याउन तथा उद्यमीहरूलाई आवश्यक पर्ने सबै व्यवसायिक सेवाहरू पहिचान गरी प्याकेजमा नै सम्झौता गरी आवश्यक व्यवसायिक सेवाहरू पुऱ्याउन यो कार्यविधि तयार गरीएको हो ।

२.२. लघु उद्यम श्रृजना तथा विकास गर्दा आवश्यक पर्ने व्यवसायिक सेवाहरू जस्तै लक्षित वर्ग छनौट, श्रोत सर्भेक्षण, बजार सर्भेक्षण, उद्यमशीलता विकास, व्यवसायिक योजना, प्राविधिक सीप, लघु कर्जा, उपयुक्त प्रविधि, बजारीकरण आदि पहिचान गरी सम्झौता गर्दा नै कार्यक्रममा समावेश गरीएको हुने छ ।

२.३. कार्यक्रम योजना तर्जुमा गर्दा के कसरी गर्ने, कुन कुन प्रक्रिया अपनाउने र कुन कुन चरणमा उद्यमी तयार हुने र यसका लागि कुन कुन व्यवसायिक सेवाहरू आवश्यक छ पहिचान गर्ने र कुन चरणमा उद्यमी तयार गर्दा प्याकेजमा कति रकम लाग्ने छ सो को अनुमान गरीन्छ । साथै कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा यी सबै सेवाहरू प्याकेजमा नै प्रदान गर्नु पर्ने हुंदा उद्यम विकास सहजकर्ताको फिल्डमा नियमित सक्रिय उपस्थिति भई कार्यक्रम कार्यान्वयनमा थप प्रभावकारीता आउने छ ।

२.४ अति गरीब उद्यमीहरू जसले भौतिक संरचना अभावका कारण व्यवसायलाई राम्ररी अगाडि बढाउन सकेका छैनन् त्यस्ता उद्यमीहरूलाई समूहमा आवद्ध गरी प्रत्यक्ष सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गत साभा सुविधा केन्द्र मार्फत सहयोग पुऱ्याइ दिगो उद्यम स्थापना तथा सञ्चालन गरीने छ ।

२.५. यी सबै सेवाहरू पुऱ्याउन तथा उद्यमीको अनुगमन गर्न उद्यम विकास सहजकर्ताको लागि तोकिएको ग्रामीण बजार केन्द्र/बजार केन्द्रमा नियमित उपस्थिति हुनु पर्नेछ ।

भाग ३

कार्यान्वयन प्रक्रिया

३.१. लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सन्चालनमा व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाहरुका उद्यम विकास सहजकर्ता तथा जिल्ला लघु उद्यमी समूह संघले प्रमुख भूमीका खेल्ने छन् । उनीहरु प्राविधिक सहयोग तथा कार्यक्रमको सहजीकरण र अनुगमन कार्यमा सहभागी हुनेछन् । लघु उद्यम विकासका लागि कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयनका लागि निम्न प्रकृयाहरु अपनाईने छ ।

३.२ कार्य क्षेत्र छनौट

जिल्लामा लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा निम्न बुँदाहरुमा ध्यान दिनु पर्दछ :

३.२.१. ग्रामीण बजार केन्द्र / गा.वि.स. / नगरपालिका छनौट गर्दा जिल्ला उद्यम विकास समितिको मार्गदर्शनमा लक्षित वर्ग बढी भएको स्थान, प्राकृतिक श्रोतको उपलब्धता, बजार सम्भाव्यता र उद्यम/व्यवसाय गर्न चाहने व्यक्तिहरु भएको गाविसहरु / नगरपालिका छान्नु पर्दछ । यी सूचनाहरु जिल्लामा गरीएका श्रोत सर्भेक्षण, बजार सर्भेक्षण, लक्षित वर्ग सर्भेक्षण र अन्य अध्ययन प्रतिवेदनबाट प्राप्त गर्न सकिन्छ । यदि सो उपलब्ध नभएमा सो को अध्ययन गरी सूचनाहरु संकलन गर्नु पर्दछ ।

३.२.२. गा वि स हरु छनौट गर्दा प्रवर्द्धन गर्न सकिने उद्यम तथा उत्पादन गरीने वस्तु/सेवाको बजारको माग तथा बजारिकरण गर्न सकिने सम्भावनालाई समेत ध्यान दिई प्राथमिकिकरण गर्नु पर्दछ । उत्पादित वस्तु र सेवाहरु जिल्ला बाहिरका बजारमा बजारीकरण गर्न सकिने कुरालाई दृष्टिगत गर्नु पर्दछ । स्थानीय स्तरमा उत्पादन गर्न सकिने सामग्री तथा बजार मागको पहिचानको लागि फारम डी भर्नु पर्छ । जुन अनुसूचि ९ मा संलग्न छ ।

३.२.३. मानव विकास सूचाङ्क (Human Development Index–HDI) कम भएका गाविसहरु छान्नु पर्दछ । साथै जि. वि. स. ले तयार पार्ने गरेको गा. वि. स. को विपन्नताको स्तरिकरण DAG Mapping र गरीवीको मापन VDC Poverty Mapping लाई समेत दृष्टिगत गर्नु पर्दछ ।

३.२.४ जिल्ला उद्यम विकास समितिले गा वि स छनौट गर्दा माथि ३.२.१, ३.२.२, ३.२.३ मा उल्लेखित बुँदाहरुको आधारमा छनौट गर्ने छ ।

३.३. लक्षित वर्ग छनौट

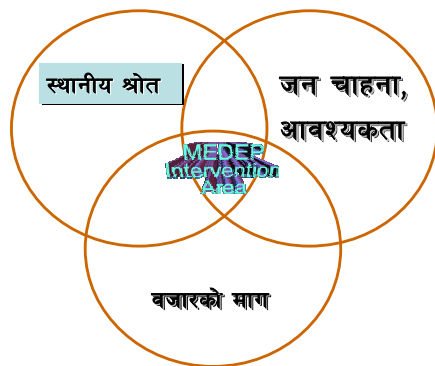
छानिएका गा.वि.स. /नगरपालिकामा लक्षित वर्गको जनसंख्या बढी भएको वस्ती अथवा वडाहरुलाई प्राथमिकता दिनु पर्दछ । यसरी छानिएका वस्ती अथवा वडाहरुको सहभागीतात्मक ग्रामीण लेखाजोखा (Participatory Rural Appraisal - PRA) गरी लक्षित घरधुरीहरु कुन् कुन् हुन् र कहाँ छन् भन्ने पत्ता लगाउनु पर्दछ । यस पछि ती पहिचान भएका घरधुरीहरुको आर्थिक तथा सामाजिक स्थिति थाहा पाउन अनुसूचि ...मा उल्लेख गरीएका फारामहरु (Form A, B र C) भरी तिनीहरुको

प्रति व्यक्ति औसत आय र उद्यमशीलताको आधारमा लक्षित वर्ग छनौट गरीन्छ । यसका साथै Form D, E र F भरी उद्यम विकासका लागि आवश्यक सूचनाहरु जस्तै बजारको संभाव्यता, उपयुक्त प्रविधि तथा परम्परागत सीपको आवश्यकता, श्रोतको उपलब्धता पत्ता लगाईन्छ । यसको प्रक्रियागत विस्तृत विवरण खण्ड ख मा प्रस्तुत गरीएको छ । उल्लेखित फारमहरु अनुसूचि १० मा प्रस्तुत गरीएको छ ।

३.४. संभाव्य उद्यमहरुको विश्लेषण, विकास तथा प्रवर्द्धन

३.४.१ संभाव्य उद्यमहरुको विश्लेषण गर्दा श्रोत, बजार माग र लक्षित वर्गको चाहना र मागलाई दृष्टिगत गर्नु पर्दछ । तल दिइएको diagram ले लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको कार्यक्रम कार्यान्वयन रणनीति स्पष्ट पार्दछ ।

लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको कार्यक्रम कार्यान्वयन रणनीति

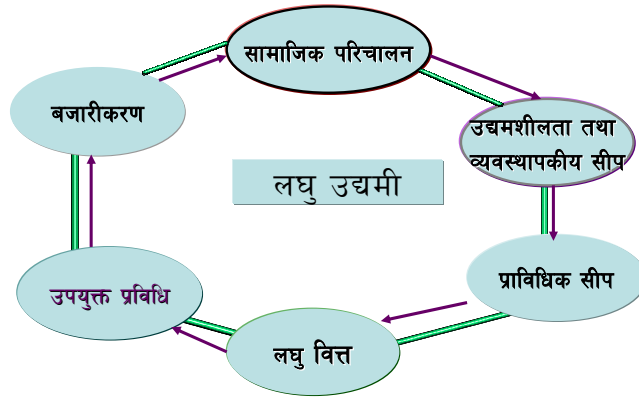

यसका साथै उद्यमलाई आवश्यक पर्ने व्यवसायिक सेवाहरु (उद्यमशीलता विकास, प्राविधिक सीप, लघु कर्जा, उपयुक्त प्रविधि, बजारीकरण, अनुगमन तथा परामर्श) को समेत विश्लेषण गर्नु पर्दछ ।

३.४.२ उद्यमहरुको श्रृजना उद्यमको प्रकृति अनुसार लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको मोडलका विभिन्न चरणमा हुन सक्ने हुँदा कुन उद्यमका लागि आवश्यक सेवाहरु के छन् यकिन गर्न जरुरी छ । आवश्यक व्यवसायिक सेवाहरुको अभावमा उद्यमहरु प्रभावित हुन नपरोस भन्ने हेतुले त्यस्ता व्यवसायिक सेवाहरु पहिचान गरी उपलब्ध हुने व्यवस्था हुन जरुरी छ । यसको लागि आवश्यक व्यवसायिक सेवाहरु पहिचान गरी सेवा प्रदायक संस्थासंग प्याकेजमा सम्झौता गर्नु जरुरी देखिन्छ ।

३.४.३ लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको मोडल अनुसार चरणबद्ध रुपमा उद्यम विकास कसरी गरीन्छ, र कुन सेवाहरुलाई अपरिहार्य मानिएको छ भन्ने बारेमा तलको diagram मा प्रस्तुत गरीएको छ ।

लघु उद्यम विकास कार्यक्रम कार्यान्वयन प्रक्रिया

सामाजिक परिचालन (पहिलो वृत्त)

लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको मोडल अनुसार जिल्ला उद्यम विकास समितिबाट गा वि स/नगरपालिका छनौट भै सकेपछि कार्य शुरुआत सामाजिक परिचालनबाट गर्नु पर्दछ । सामाजिक परिचालन अन्तर्गत PRA, घरधुरी सर्भेक्षण र उद्यमशीलता परीक्षणका आधारमा सहभागी छनौट गर्ने, छनौट भएका सहभागीहरूलाई समूहमा आवद्ध गर्ने, समूहमा वचत तथा ऋणको कार्यक्रम शुरुआत गराउने, उद्यम बारेमा उत्प्रेरणा जगाउने जस्ता कार्यहरू गर्नु पर्दछ ।

उद्यमशीलता विकास तथा व्यवस्थापकीय सीप (दोश्रो वृत्त)

यस चक्रमा छनौट भएका सहभागीहरूलाई उद्यम विकासका क्षेत्रमा उत्प्रेरणा जगाउने, उद्यम व्यवसाय शुरु आत गर्न ध्यान दिनु पर्ने कुराहरू जस्तै उपयुक्त उद्यमको छनौट, उद्यमका सञ्चालनका लागि आवश्यक पर्ने व्यवसायिक सेवाहरू, व्यवस्थापकीय ज्ञान, व्यवसायिक योजना, सम्भावित जोखिम आदि जस्ता आधारभूत कुराहरू बारे सचेत गराउन उद्यमशीलता सम्बन्धी तालिम प्रदान गरीन्छ । यसका लागि आफ्नो व्यवसाय शुरु तथा सुधार गर्नुहोस भन्ने प्याकेज प्रदान गर्ने गरीन्छ । यसको विस्तृत विवरण खण्ड ग.(२) मा प्रस्तुत गरीएको छ । व्यवसायको प्रकृति अनुसार कतिपय व्यवसायहरू जस्तै: खुद्रा पसल, रिक्सा चलाउने, स्टेशनरी पसल, होटल व्यवसाय, तरकारी किनवेच आदि जस्ता उद्यम व्यवसायको शुरुआत यही चक्रबाट पनि हुन सक्दछ ।

प्राविधिक सीप (तेश्रो वृत्त)

उद्यमशीलता तालिम पश्चात उद्यमीले छनौट गरेको उद्यम व्यवसाय गर्न प्राविधिक सीपको आवश्यक छ भने प्राविधिक सीप प्रदान गर्नु पर्दछ । यसका लागि उपयुक्त श्रोत व्यक्ति/संस्थाहरूको लगत सूची तयार गरेर राख्नु पर्दछ । यसको विस्तृत विवरण ग.(३) मा उल्लेख गरीएको छ । उद्यमी आफैले लगानी गर्न सक्ने अवस्थामा प्रायः उद्यमहरूको शुरुआत प्राविधिक सीप तालिम पश्चात हुने गर्दछ ।

लघु वित्त (चौथो वृत्त)

उद्यम व्यवसाय सञ्चालन तथा विस्तार गर्न एक महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने व्यवसायिक सेवा लघु कर्जा हो । उद्यम व्यवसाय सञ्चालन गर्न यदि कसैलाई लघु कर्जाको आवश्यकता पर्दछ भने

तिनीहरूलाई लघु वित्त सेवा प्रदायक संस्थाहरूसँग आवद्ध गरी लघु कर्जासँग पहुँच पुऱ्याउनु पर्दछ । व्यवसाय सेवा प्रदायक संस्थाले उद्यमीहरूलाई लघु वित्त सेवामा पहुँच पुऱ्याउन कसरी सहजीकरण गर्ने भन्ने सन्दर्भमा ग.४ मा उल्लेख गरीएको छ । स्व लगानीवाट उद्यम स्थापना गर्ने उद्यमीहरूले उद्यम स्थापना गर्दा स्व लगानीवाट भएको लगानीको विवरण उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

उपयुक्त प्रविधि (पाँचौ वृत्त)

यस वृत्तमा व्यवसाय शुरु तथा सञ्चालन भै एक निश्चित दिशा लिई सकेपछि उद्यमको उत्पादन तथा उत्पादकत्व बृद्धि गरी उद्यम व्यवसाय विस्तार गर्न अति महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने व्यवसायिक सेवा मध्ये एक उपयुक्त प्रविधि हो । उपयुक्त प्रविधि भन्नाले स साना देखि अति अत्याधुनिक उपकरणहरू (जस्तै बायो त्रिकेटको लागि प्रेसिंग मेशिन, ग्राईण्डर, दुग्ध प्रशोधन व्यवसायको क्रिम सेपरेटर, छाला जुत्ता उद्यमका लागि वफर मेशिन, स्काइभिङ्ग मेशिन, कोईला वनाउने Metal Kiln इत्यादी) भन्ने वुझ्नु पर्दछ र आवश्यकता अनुसार यस्ता प्रविधिसँग पहुँच पुऱ्याउन सूचना दिने तथा श्रोतसँग पहुँच पुऱ्याउन सहयोग गर्नु पर्दछ । व्यवसाय सेवा प्रदायक संस्थाले उपयुक्त प्रविधि सम्बन्धी कसरी सहजीकरण गर्ने भन्ने सन्दर्भमा ग.(५) मा उल्लेख गरीएको छ ।

बजारीकरण (छैठौ वृत्त)

व्यवसायको पहिचान गर्दा देखि नै ध्यान दिनु पर्ने व्यवसायको विकासको लागि अति महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने व्यवसायिक सेवा बजारीकरण हो । यस अन्तरगत उद्यमीहरूलाई वस्तु उत्पादन पश्चात आवश्यक पर्ने बजारीकरण सम्बन्धी सेवाहरू/क्रियाकलापहरू (जस्तै: भण्डारण, ग्रेडिङ्ग, गुणस्तर कायम गर्ने, लेबलिङ्ग, प्याकेजिङ्ग, बजार सूचना, बजारसँग अन्तर सम्बन्ध कायम गर्ने, बजार अवलोकन भ्रमण आदि) सञ्चालन गर्नु पर्दछ । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण ग.(६) मा उल्लेख गरीएको छ ।

तसर्थ, व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाहरूले लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा उद्यमीहरूलाई आवश्यक पर्ने सम्पूर्ण व्यवसायिक सेवाहरूमा पहुँच पुऱ्याई त्यस्ता सेवाहरू उपलब्ध हुने व्यवस्था गरीनु पर्दछ । यसको सुनिश्चितताको लागि व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाले उद्यमीहरूलाई उद्यमको प्रकृति र वस्तुस्थिति अनुसार आवश्यक पर्ने सबै सेवा पुऱ्याउन प्याकेजमा सम्भौता गरी सेवा पुऱ्याउनु पर्दछ । यसलाई प्रभावकारी बनाउन व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाले प्रत्येक बजार केन्द्रमा उद्यम विकास सहजकर्ताको अनिवार्य उपस्थिति गराउनु पर्दछ ।

३.४.४ लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको मोडल अनुसार लघु उद्यमको श्रृजना गर्न तथा श्रृजना भै सकेका उद्यमीहरूको विकास, प्रबर्द्धन तथा विस्तार गर्नका लागि व्यवसायिक विकास सेवा प्रदायक संस्था तथा जिल्ला लघु उद्यमी समूह संघसँग कार्यक्रम सञ्चालनका लागि सम्भौता गर्न तयार पारिएको यो कार्यविधिलाई ४ वटा खण्डहरूमा विभाजन गरीएको छ :

खण्ड (क) मा संभाव्य उद्यमहरूको लागि आवश्यक श्रोत तथा सम्भाव्यता विश्लेषण कसरी गर्ने तथा सो कार्य गर्दा लाग्ने लागत अनुमान विवरण कसरी अनुमान गर्ने भन्ने उल्लेख गरिएको छ । खण्ड (क) मा उद्यमको प्रकृति अनुसार क.१, क.२, क.३, क.४ र क.५ गरी ५ वटा उप खण्डमा विभाजन गरीएको छ । क.१ मा कृषि जन्य उद्यम, क.२ मा वन जन्य उद्यम, क.३ मा सेवा सम्बन्धी उद्यम, क.४ मा पर्यटन उद्यम र क.५ मा कलामा आधारित उद्यम (Artisan based enterprise) हरूको लागि श्रोत सम्भाव्यता उद्यम सम्बन्धी मार्गदर्शन प्रस्तुत गरीएको छ ।

खण्ड (ख) मा लक्षित वर्गको पहिचान तथा छनौट कसरी गर्ने र गा वि स स्तरमा लक्षित वर्गको लक्ष्य कसरी समानुपातिक रूपमा तय गर्ने भन्ने उल्लेख गरीएको छ ।

खण्ड (ग) मा लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको मोडेल अनुसार उद्यमीहरु श्रृजना कसरी गर्ने र कुन कुन समय वा अवस्थामा उद्यमीहरु श्रृजना हुन सक्छन् तथा कुन तहमा कुन उद्यम श्रृजना गर्दा के कति लागत लाग्छ भन्ने कसरी अनुमान गर्ने भन्ने उल्लेख गरीएको छ । यसैगरी उद्यमको श्रृजना गर्दा विभिन्न चरणमा श्रृजना भएका उद्यमका लागि कुन कुन सेवाहरु आवश्यक पर्छन् र सो व्यवसायिक सेवाहरु उद्यमीलाई कसरी पुऱ्याउने र सो सेवाहरु प्रदान गर्दा लाग्ने खर्च यकिन गरी उद्यम/उद्यमी श्रृजना गर्दा नै एकमुष्टमा प्याकेजमा कसरी सम्भौता गर्ने भन्ने उल्लेख गरीएको छ । यसरी विभिन्न तालिकाहरुमा पहिचान गरीएका क्रियाकलाप तथा आवश्यक सेवाहरुको विश्लेषण पछि Annex-1 र 2 मा उल्लेख भएका फरामहरु प्रयोग गरी प्रति उद्यमी खर्च लागत निकालेर सम्भौता गरीने छ । कार्यक्रमहरु तर्जुमा गर्दा लाग्ने खर्चको लागि प्रयोग गरीने Norms Annex -4 मा प्रस्तुत गरीएको छ । साथै Annex- 6 मा विभिन्न उद्यमहरु तयार पार्दा प्रति उद्यमी के कति खर्च लाग्छ भन्ने अनुमानित लागत (इष्टिमेट) प्रस्तुत गरीएको छ । सबै उद्यम वा उद्यमीलाई प्राविधिक सीपको आवश्यकता नहुन पनि सक्छ त्यसकारण प्राविधिक सीपको जरुरी भएको वा नभएको उद्यमहरु श्रृजना गर्दा के कस्तो हुन्छ भन्ने पनि यसबाट देखिन्छ ।

खण्ड (घ) मा लघु उद्यम श्रृजना पश्चात भै रहेका उद्यमीहरुको विकास तथा प्रवर्द्धनका लागि के कसरी व्यवसायिक सेवा पुऱ्याउने भन्ने उल्लेख गरीएको छ । यसमा सर्व प्रथम उद्यमीहरुको स्थिति विश्लेषण गर्ने, तिनीहरुको समस्या तथा अवसरहरुको विश्लेषण गर्ने र विश्लेषणका आधारमा आवश्यक व्यवसायिक सेवाहरुलाई पहिचान गरी प्याकेजमा कार्यक्रम बनाई उद्यमीहरुको प्रवर्द्धन तथा स्तरोन्नति गर्ने भन्ने उल्लेख छ । साथै यसका लागि के कति लागत लाग्ने र सो गर्न व्यवसायिक सेवा प्रदायक संस्थालाई सेवा प्रदान गरे वापत कति खर्च लाग्ने समेत यकिन गरी सम्भौता गर्ने सम्बन्धी कुराहरु उल्लेख गरीएको छ । भै रहेका उद्यमीहरुको लागि आवश्यकता पर्ने सेवाहरु पहिचान गर्न के के गर्नु पर्दछ भन्ने बारे घ.(१), घ.(२), घ.(३), घ.(४), घ.(५), घ.(६), घ.(७), घ.(८) र घ.(९) मा दिइएको छ साथै तालिकाहरुमा प्रस्तुत गरीएका क्रियाकलापहरुलाई सारांशमा कसरी प्रस्तुत गर्ने भन्ने बारे Annex-3 मा उल्लेख गरीएको छ । यसरी भै रहेका उद्यमीहरुलाई सहयोग पुऱ्याउने कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न प्रस्ताव पेश गर्दा समग्रमा भै रहेका उद्यमीहरुको स्थिति विश्लेषण गरी कति जना सक्रियलाई स्तरोन्नति गर्ने, कति जना अर्ध सक्रियलाई सक्रिय बनाउने र कति जना निष्क्रिय उद्यमीलाई सक्रिय बनाउने भन्ने स्पष्ट किटान हुनु पर्दछ । र सो का लागि के के व्यवसायिक सेवा आवश्यक छ र के के सेवाहरु प्रदान गर्ने उपलब्धी के हुने र सो को जांच गर्ने भन्ने सूचकहरु समेत स्पष्ट उल्लेख हुनु पर्ने छ । सूचकहरु भन्नाले सो व्यवसायिक सेवा प्रदान गरे पश्चात उद्यम व्यवसायमा हुने आम्दानीमा बृद्धि, उत्पादनमा बृद्धि, लघु कर्जामा पहुँच पुऱ्याएका उद्यमी संख्या, थोक कर्जा प्रदायक संस्था संग लघु वित्त संस्था/ सहकारीको संख्या, उपयुक्त प्रविधिसंग पहुँच पुऱ्याएका उद्यमी संख्या, साभा सुविधा केन्द्रबाट लाभान्वीत भएका उद्यमी संख्या आदि हुन सक्दछन् ।

३.६ कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाका लागि न्यूनतम शर्तहरु

लघु उद्यम विकास कार्यक्रमसंग साभेदारी गरी कार्य गर्नका लागि देहायका न्यूनतम शर्त तथा प्रक्रिया पुरा भएको हुनु पर्ने छ:

- विधिवत रूपमा दर्ता भएको स्थानीय संघ/संस्था हुनु पर्ने छ ।

- संस्थाको कार्यसमितिका सदस्यहरु तथा कर्मचारीहरु समावेशीको सिद्धान्त अनुरूप भएको हुनु पर्नेछ । समावेशी भन्नाले संस्थाको कार्यसमितिका ३ महत्वपूर्ण पदहरु अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष मध्ये कम्तीमा दुई वटा पद दलित, आदिवासी जनजाति वा महील भित्रवाट हुनु पर्नेछ ।
- संस्थाले लघु उद्यम विकास कार्यक्रम संग सम्झौता गर्दा प्याकेजमा नै सम्झौता गर्ने र कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि जिल्लामा तोकिएको बजार केन्द्रहरुमा आफ्नो कर्मचारीलाई एक एक वटा बजार केन्द्र तोकि सोही बजार केन्द्रमा रही कार्य गर्ने व्यवस्थाको सुनिश्चित गर्नु पर्नेछ ।
- संस्थाले राष्ट्रिय उद्यमशीलता विकास केन्द्र र D-MEGA ले राष्ट्रिय लघु उद्यमी समूह संघको सदस्यता प्राप्त गरेको हुनु पर्ने छ ।
- संस्थाले आर्थिक प्रशासन नियमावली तथा कर्मचारी प्रशासन नियमावली बनाएको हुनु पर्ने छ । र सोही बमोजिम कार्य गर्दै आएको हुनु पर्नेछ ।
- संस्थाले आन्तरिक राजश्व कार्यालयवाट स्थायी लेखा नम्बर (Parmanent Account Number) अनिवार्य रुपमा लिएको हुनु पर्नेछ ।

खण्ड क

उद्यमको प्रकार

(क.१) कृषिजन्य उद्यम

यस खण्डमा कृषि जन्य उद्यम श्रृजना गर्दा आवश्यक पर्ने श्रोत सम्बन्धी सूचनाको विवरण कसरी भर्ने भन्ने उल्लेख गरीएको छ । श्रोत सर्भेक्षणका कुन कुन विवरणहरू आवश्यक छ भन्ने बारे तालिका क.(१) मा दिईएको छ । उपलब्ध हुन सक्ने श्रोत सम्बन्धी सूचनाहरू लिंगा PRA वा अन्य भै सकेका अध्ययनबाट लिन सकिन्छ । यदि प्राप्त सूचनाहरूलाई पुनः validate/जाँचकी गर्नु परे वा सूचना अभाव भै नयां सर्भेक्षण गर्नु पर्ने भएमा सो कसरी गर्ने र कति लागत लाग्ने भन्ने समेत तालिका क (१) मा भर्नु पर्दछ । यदि यस्तो गर्नु पर्ने भएमा यसको विस्तृत विवरण अनुसूचिमा खुलाउनु पर्दछ । कृषिजन्य उद्यम अन्तर्गत कुन कुन संभाव्य उद्यमहरू पर्दछन् भन्ने विवरण तल प्रस्तुत गरीएको छ :

व्यवसायिक वा वेमौसमी तरकारी खेती, फलफूलको जाम जेली, फलफूलको सर्बत तथा जुस, दालमोठ, भुजिया, आलु चिप्स, च्याउ खेती, उखु पेल्ने, चकलेट बनाउने, माछाको दाना उत्पादन, माछा पालन, माछा सुकाउने तथा प्याकेजिंग गरी बेच्ने, दुग्ध उत्पादन, दुग्ध पदार्थ –ध्यू, खुवा, पनीर चीज उत्पादन, मसला पिन्ने तथा प्याकिंग गर्ने, वगुंर पालन, बेकरी, मौरी पालन, मह प्रशोधन, अंगोरा खरायो पालन आदि ।

(क.२) वनमा आधारित उद्यम

वनजन्य उद्यम श्रृजनाका लागि आवश्यक भएका श्रोत सम्बन्धी सूचनाहरू श्रोत सर्भेक्षणबाट प्राप्त भएका नतिजाहरूको आधारमा तालिका क.(२) मा भर्नु पर्दछ । यी सूचनाहरू लिंगा PRA वा SGOP³ वा अन्य श्रोतबाट लिन सकिन्छ । यदि प्राप्त सूचनालाई पुन जाँच गर्नु परे वा सूचना अभाव भै नयां सर्भेक्षण गर्नु पर्ने भएमा सो कसरी गर्ने र कति लागत लाग्छ भन्ने समेत तालिका क.(२) मा भर्नु पर्दछ । यस्तो गर्नु पर्ने भएमा यसको विस्तृत विवरण अनुसूचिमा खुलाई त्यसको सार मात्र तालिका २.२ मा भर्नु पर्ने हुन्छ । केही संभाव्य वनजन्य उद्यम हरुको नाम तल प्रस्तुत गरीएको छ :-

वायो ब्रिकेट, जडीवुटी वा अन्यबाट सुगन्धित तेल निकाल्ने, अल्लोको धागो तथा सामाग्री, च्युरीको साबुन, लप्सी केण्डी, सिस्नो पाउडर, फर्निचर, स मिल, जडीवुटी सङ्कलन तथा विक्री, लोक्ता तथा अर्गेलीको हाते कागज, रसायनिक उपचार गरीएको सल्लाको विजुलीको पोल, भेनियर उद्योग, कोईला, काठको मुकुण्डो, कृकुरडाइनोको फर्निचर, वांस वेतको सामान, खोटो सङ्कलन, कुरीलो खेती, च्युरीको ध्यू, रिठ्ठाको घुलो, काउलोको घुलो, अगरवती, अल्लोको रेशा तथा कपडा, डाले चुक/सर्बत आदि ।

(क.३) सेवामा आधारित उद्यम

यस अन्तर्गत सेवा जन्य उद्यमका लागि आवश्यक पर्ने श्रोत उपलब्धता सम्बन्धी तथ्यहरू PRA वा अन्य श्रोतबाट प्राप्त प्रतिवेदनका आधारमा भर्नु पर्दछ । यदि प्राप्त सूचनाहरूलाई पुनः जाँच गर्नु परे वा सूचना अभाव भै नयां सर्भेक्षण गर्नु पर्ने भएमा सो कसरी गर्ने र सो को लागि कति लागत लाग्ने भन्ने समेत तालिका क.(३) मा भर्नु पर्दछ । यस्तो गर्नु पर्ने भएमा यसको विस्तृत विवरण

³ Second Genration Operation Plan of Community Forest User Groups

अनुसूचिमा खुलाई त्यसको सार मात्र तालिका क.(३) मा भर्नु पर्ने हुन्छ । केही संभाव्य सेवा जन्य उद्यम हरुको नाम तल प्रस्तुत गरीएको छ :

कपाल काट्ने सैलुन, धान कुट्ने मिल, रिक्सा, व्याण्ड वाजा, जुत्ता मर्मत सिलाउने, लुगा सिलाउने, फलामको सामान मर्मत तथा बनाउने, रेडियो मर्मत, घडी मर्मत, टि.भी. मर्मत, हाउस वाईरिङ्ग तथा विद्युत जडान, फोटो स्टुडियो, व्युटीपार्लर, आदि ।

क.(४) पर्यटनमा आधारित उद्यमहरु

पर्यटनमा आधारित उद्यम श्रृजना गर्नका लागि आवश्यक पर्ने संभाव्यता सम्बन्धी सूचनाहरु PRA वा अन्य श्रोतबाट प्राप्त प्रतिवेदनका आधारमा भर्नु पर्दछ । यदि प्राप्त सूचनाहरुलाई पुनः जाँच गर्नु परे वा सूचना अभाव भै नयाँ सर्भेक्षण वा विस्तृत सर्भेक्षण गर्नु पर्ने भएमा सो कसरी गर्ने र सो को लागि कति लागत लाग्ने भन्ने समेत तालिका क.(४) मा भर्नु पर्दछ । यस्तो गर्नु पर्ने भएमा यसको विस्तृत विवरण अनुसूचिमा खुलाई त्यसको सार मात्र तालिका क.(४) मा भर्नु पर्ने हुन्छ । केही संभाव्य पर्यटनमा आधारित उद्यमहरुको नाम तल प्रस्तुत गरीएको छ । तालिका भर्नका लागि आवश्यक निर्देशन तालिकामा नै संलग्न गरीएको छ । साथै अनुमानित पर्यटकहरुको आगमनको आधारमा अन्य आवश्यक वस्तुहरुको उत्पादन कति गर्नु पर्दछ, भन्ने समेत ध्यानमा राखी कार्यक्रमको योजना तर्जुमा गर्नु पर्दछ ।

उदाहरणका लागि पर्यटकलाई लक्षित गरेको होटल व्यवसाय र चिया पसल, होमस स्टे, पर्यटनलाई ध्यानमा राखी उत्पादन गरीएको तरकारी तथा कृषि उत्पादन, हस्तकलाका सामानहरु, आदि ।

क.(५) कलामा आधारित उद्यमहरु (Artesian based enterprise)

यस अन्तर्गत कलामा आधारित उद्यम श्रृजना गर्नका लागि आवश्यक पर्ने संभाव्यता सम्बन्धी सूचनाहरु PRA वा अन्य श्रोतबाट प्राप्त प्रतिवेदनका आधारमा भर्नु पर्दछ । यस अन्तर्गत पराम्परागत सीप र ज्ञान भएका व्यक्तिहरु र संभावित उद्यमहरुका बारेमा उल्लेख गर्नु पर्दछ । यदि प्राप्त सूचनाहरुको पुनः जाँच गर्नु परे वा सूचना अभाव भै नयाँ सर्भेक्षण वा विस्तृत सर्भेक्षण गर्नु पर्ने भएमा सो कसरी गर्ने र सो को लागि कति लागत लाग्ने भन्ने समेत तालिका क.५ मा भर्नु पर्दछ । यस्तो गर्नु पर्ने भएमा यसको विस्तृत विवरण अनुसूचिमा खुलाई त्यसको सार मात्र तालिका क.५ मा भर्नु पर्ने हुन्छ । केही संभाव्य कलामा आधारित उद्यमहरुको नाम तल प्रस्तुत गरीएको छ । र तालिका भर्नका लागि आवश्यक दिग्दर्शन तालिकामा नै संलग्न गरीएको छ । साथै अनुमानित पर्यटकहरुको आगमनको आधारमा अन्य आवश्यक वस्तुहरुको उत्पादन कति गर्नु पर्दछ, भन्ने समेत ध्यानमा राखी कार्यक्रमको योजना तर्जुमा गर्नु पर्दछ । कलामा आधारित उद्यमहरुमा हस्तकलाका कलात्मक सामानहरु, थाङ्गा पेन्टिङ्ग, वाँसबाट बन्ने सजावटका सामानहरु, मिथिला कला, काष्ठकलाका सामानहरु, आदि पर्दछन् ।

खण्ड - ख:

लक्षित वर्ग छनौट प्रक्रिया

यस खण्डमा लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको लक्षित वर्ग कसरी छनौट गर्ने भन्ने सन्दर्भमा उल्लेख गरीएको छ । छानिएका गा.वि.स मा लक्षित वर्गहरूको जनसंख्या बढी भएको वस्ती अथवा वडाहरूलाई प्राथमिकता दिनु पर्दछ ।

ख १. यसरी छानिएका वस्ती अथवा वडाहरूको सहभागीतात्मक ग्रामीण लेखाजोखा (Participatory Rural Appraisal - PRA) गरी लक्षित घरधुरीहरूको यकिन गर्नु पर्छ ।

ख २. माथि छनौट भएका घरधुरीहरूको आर्थिक तथा सामाजिक स्थितिको यकिन गर्न कार्यक्रमले विकास गरेको फारम - 'ए' भर्नु पर्छ । यसबाट संकलित सूचनाको आधारमा प्रति घरधुरीको वार्षिक आय विवरण तयार गर्नु पर्छ, जसको सहयोगबाट कार्यक्रममा सहभागि हुने व्यक्तिको वार्षिक आमदानी (Per capita income- PCI) पत्ता लगाई Bench Mark को रूपमा लिनु पर्दछ । घरधुरीहरूको आर्थिक तथा सामाजिक सर्भेक्षण पश्चात वेरोजगार तथा सम्भावित उद्यमीहरूको छनौटको लागि फारम - बि तथा मौजुदा हाल सञ्चालन वा रुग्ण उद्यमको बारेमा थप जानकारीको लागि फारम - सी भरी थप सुचना तथा तथ्याङ्क संकलन गर्नुपर्दछ । उल्लेखित फारमहरू अनुसूचि १० मा दिइएको छ ।

ख (३). गा.वि.स.मा प्रयोग गरीएको सहभागीतात्मक ग्रामीण लेखाजोखा (PRA) गर्दा लघु उद्यम विकासका लागि आवश्यक पर्ने स्थानीय श्रोत र साधनहरूको पहिचान, विश्लेषण र परिमाण पत्ता लगाउनु पर्छ ।

ख ४ सहभागीतात्मक ग्रामीण लेखाजोखाद्वारा स्थानीय स्तरमा उपलब्ध ज्ञान, सीप तथा परम्परागत तथा उपयुक्त प्रविधिको विश्लेषण गर्न फारम -'ई' (अनुसूचि- ९) भरी त्यसको जानकारी तयार गर्नु पर्दछ ।

ख ५. जिल्ला, नगरपालिका, गा.वि.स. र वडाहरूको जातिगत जनसंख्याको आधारमा नगरपालिका गा.वि.स. हरूमा लक्षित वर्गहरूको समानुपातिक लक्ष्य मिलाउनका लागि सहज हुने हुंदा यस्ता सूचनाको संकलन गर्नु पर्ने हुन्छ । यसरी संकलित गरीएका सूचनालाई तालिका ख.१ मा भरी पेश गर्नु पर्दछ ।

ख ६. घरधुरी सर्भेक्षणबाट छनौट भएर आएका संभावित उद्यमीहरूको विवरण तालिका ख.२ मा भरी पेश गर्नु पर्दछ । यस तालिकामा लघु उद्यमी समूह संघको नाम, महिला पुरुष, आदिवासी जनजाति, दलित, अन्य जाति, मुस्लिम, वेरोजगार युवा (१६ देखि २९ वर्ष), हिमाल, पहाड तराई छुट्टयाएर भर्नु पर्दछ ।

खण्ड ग:

नयां लघु उद्यमी/उद्यमहरूको श्रृजना तथा प्रवर्द्धनका लागि सहयोग सेवा

ग.१: सामाजिक परिचालन (घरघुरी सर्भेक्षण, समूह गठन, वचत परिचालन, नियमित बैठक, समूह परिचालन)

ग १.१. गा.वि.स. हरूमा सहभागितात्मक ग्रामीण लेखाजोखा सञ्चालन गरी सके पछि कुन – कुन स्थानहरूमा के के श्रोतहरू पाइन्छ, कहाँ कहाँ लक्षित वर्गहरूको बसोवास छ भन्ने जानकारी प्राप्त हुन्छ । PRA बाट प्राप्त श्रोतहरूको सूचना खण्ड क मा प्रयोग गरीनु पर्छ ।

ग १.२. यस चरणमा लक्षित वर्गको छनौटको लागि वास्तविक अवस्था आंकडामा कति छ भन्ने जानकारी प्राप्त गर्नु पर्ने हुँदा माथि उल्लेखित A, B, C, D, E र F फारमहरू प्रयोग गरी सर्भेक्षण गर्नु पर्दछ । यसका आधारमा सम्भावित उद्यमीहरू (सहभागी) छनौट गरीन्छ ।

ग १.३. यस पछि सहभागीहरूलाई समूहमा आवद्ध गर्ने, वचत परिचालन गर्ने, उद्यम विकास सम्बन्धी उत्प्रेरणा गर्ने कार्यहरू गरीन्छन् । यसका लागि समूहको नियमित बैठक गर्न गराउन व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाका उद्यम विकास सहजकर्ताहरूले सहयोग गर्ने छन् । यसका लागि व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाका उद्यम विकास सहजकर्ताहरूलाई बजार केन्द्र तोकिएको सहजीकरणका लागि खटाउनु पर्दछ । यसका लागि कुन कुन बजार केन्द्रमा के के कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नु पर्दछ, इकिन गर्नु पर्दछ । VDC orientation, HH Survey, PRA, Group formation, follow up & counseling आदिका लागि एक जना उद्यमी वरावर लाग्ने लागत प्याकेजमा नै प्रदान गरीने छ । यो प्रक्रियाको लागि करीव १ देखि २ महिना लाग्ने अनुमान छ ।

ग १.४. यसका लागि आवश्यक पर्ने बजेट अनुसूचि १ मा उल्लेख भए बमोजिम प्याकेजमा उपलब्ध गराईने व्यवस्था गरीएको छ ।

ग.२ : उद्यमशीलता विकास तालिम (SIYB: TOPE/TOSE) अथवा MECD

ग २.१ उद्यमीहरूको उद्यमशीलता विकासलाई लघु उद्यम विकास मोडेलको एक अभिन्न अंगको रूपमा लिइएको छ । उद्यमशीलता विकास गर्नुलाई नै कार्यक्रमले एक महत्वपूर्ण लक्ष्यको रूपमा राखेको छ । लघु उद्यमको मोडेल अनुसार लघु उद्यमी समूहमा आवद्ध गरीसकेपछि उद्यमशीलता विकास तालिम प्रदान गर्नु पर्दछ ।

ग २.२ यसका लागि अन्तराष्ट्रिय श्रम संगठनले विकास गरेको तथा औद्योगिक व्यवसाय विकास प्रतिष्ठान, सेन्टर फर विजनेस डेभलपमेन्ट र लघु उद्यम विकास कार्यक्रमले संयुक्त रूपमा नेपालका लागि परिमार्जन गरी बनाएको आफ्नो व्यवसाय शुरुआत र सुधार गरौं (Start and Improve Your Business) भन्ने तालिम प्याकेजलाई प्रयोग गर्ने रणनीति अख्तियार गरेको छ । यसको मुख्य कारण यो प्याकेज सरल हुनु र साधारण लेखपढ गर्न जान्नेले पनि व्यवसाय खेल मोड्युलका आधारमा बुझ्न सक्ने भएकोले हो ।

ग २.३ यसलाई TOPE, TOSE, TOEE & TOGE गरी चार भागमा विभाजन गरीएको छ । TOPE /TOSE व्यवसाय शुरुआत हुनु अगाडि प्रदान गर्ने गरीन्छ भने TOEE & TOGE व्यवसाय शुरुआत गरे पश्चात ६ देखि १ वर्षको अवधिमा व्यवसाय सुधार र विस्तारका लागि प्रदान गर्ने गरीन्छ । फिल्डमा यी तालिमहरु प्रदान गर्दा TOPE तालिम क्रमशः तीन दिन र TOSE ४ दिनको हुनेछ । यी तालिमहरु प्रदान गर्दा न्यूनतम तीन चार दिनको अन्तर खाखु पर्दछ ।

ग २.४. TOPE/TOSE तालिम दिइ सकेपछि उद्यमीले छानेको उद्यममा आधारित व्यवसायिक योजना (Business Planning) तयार गर्दछ । यो व्यवसाय योजना बनाइसकेपछि सम्भाव्य उद्यमीले निम्न २ बुँदामा निर्णय गर्दछ ।

ग २.४.१ कुन व्यवसाय गर्ने र त्यसको लागि कुन शिप तालिम लिने ?

ग २.४.२ छानेको व्यवसायमा कति लगानी गर्ने र त्यसमध्ये स्वलगानी कति र कुन संस्थाबाट कति ऋण लिने ?

ग २.५. यसका लागि तोकिएको लक्ष्य वमोजिम नयां उद्यमी उद्यम श्रृजना गर्न कुन बजार केन्द्रमा के कति जनालाई उद्यमशीलता तालिमको आवश्यकता पर्दछ भन्ने अनुमान गर्ने र आवश्यक वजेट सहित तालिका ग.२ मा भर्नु पर्दछ ।

ग २.६ थप प्राविधिक सीप तथा धेरै लगानी नचाहिने उद्यमहरु जस्तै व्यापार, खुद्रा पसल जस्ता उद्यमहरु उद्यमशीलता तालिमको लगत्तै पनि शुरु हुन सक्छन् । यस किसिमका उद्यमहरुलाई आवश्यक पर्ने अन्य सेवाहरुमा कसरी पहुँच पुऱ्याउने भन्ने इकिन गरी अनुमानित लागत सहित तलका तालिकाहरुमा भर्ने ।

ग.३: प्राविधिक सीप तालिम (Technical Skill Training)

ग ३.१ उद्यमशीलता तालिम TOSE को दौरान सहभागीहरुले उपलब्ध श्रोत, चाहना र बजार मागलाई ध्यानमा राखी गर्न चाहेको व्यवसायको छनौट गरी व्यवसायिक योजना समेत बनाउंदछन् । व्यवसायिक योजनाबाट यदि छानिएको उद्यम Feasible देखिएमा र सो व्यवसाय को लागि प्राविधिक सीपको आवश्यकता भएमा मात्र प्राविधिक सीप तालिमको व्यवस्था गर्नु पर्दछ ।

ग ३.२ प्राविधिक सीपतालिम कति दिनको हुने, श्रोत व्यक्ति कहांबाट ल्याउने आदिको यकिन गरेर मात्र प्राविधिक सीपतालिमको व्यवस्था गर्नु पर्दछ । तोकिएको लक्ष्य हाँसिल गर्न आवश्यक पर्ने प्राविधिक सीपतालिम र अनुमानित लागत सम्बन्धी विवरण तालिका ग.३ मा भर्नु पर्दछ । साथै मान्यता प्राप्त प्रशिक्षकबाट तालिम प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।

ग.४: वित्तीय सेवामा पहुँच (Access to Financial Services)

ग ४.१. उद्यमको प्रकृति हेरी उद्यमशीलता तालिम पश्चात वा प्राविधिक तालिम पश्चात उपरोक्त बुँदा ४.२ मा तयार गरीएका व्यवसाय योजनामा उल्लेख भए अनुसार आवश्यक लघु वित्त संस्थाहरूसँग आवद्ध गराई उपलब्ध गराउनु पर्छ । यसका लागि स्थानीय स्तर वा जिल्लास्तरमा वित्तीय संस्थाहरु जस्तै लघु उद्यम बैंक, सहकारी संस्था वा अन्य संस्था संग लघु उद्यमी समूह वा

लघु उद्यमीको आवद्धता गराउने कार्य गर्नु पर्दछ, ताकि उद्यमीले सो वित्तीय संस्थाबाट लघु कर्जाको सेवा प्राप्त गर्न सकोस् । यसका लागि वित्तीय संस्था छान्दा समूह जमानीमा विना धितो ऋण दिन सक्ने संस्था छनौट गर्नु पर्दछ ।

ग ४.२ प्रत्येक उद्यम उद्यमीका लागि लघु वित्त सेवा पुऱ्याउने हिसावले प्रत्येक बजार केन्द्रमा लघु वित्त संस्थाको पहिचान गर्न र उद्यमीलाई आवद्ध गर्न के कति लागत लाग्दछ, सो को यकिन गरी शुरु मा प्रस्तावमा ल्याउन जरुरी छ । डिमेगा भएका जिल्लाहरुमा डिमेगाले वित्तीय संस्था संग समझदारी पत्र गर्ने व्यवस्था गर्ने र सो समझदारी गर्दा लागु हुने शर्त बन्देजहरुको विषयमा पनि राम्ररी अध्ययन गर्नु जरुरी हुन्छ । यदि कुनै स्थानमा वित्तीय सेवा पुऱ्याउने संस्थाहरु छैनन भने त्यहां कुन रणनीतिले अगाडी बढ्ने भन्ने समेत सोच बनाउन आवश्यक छ । लघु वित्त संस्था नभएका स्थानहरुका लागि विकल्पको रूपमा उद्यमीहरुको सहकारीको गठन गर्ने र क्रमिक रूपमा थोक कर्जा प्रदायक संस्थाहरूसंग आवद्ध गर्दै लाने पनि एक विकल्प हुन सक्दछ ।

ग ४.३. वित्तीय सेवामा उद्यमीहरुको पहुँच पुऱ्याउन के कस्ता क्रियाकलापहरु गर्न जरुरी हुन्छ, सो गर्न कति समय र लागत लाग्दछ, भन्ने तालिका ग.४ मा भर्नु पर्दछ ।

ग.५: उपयुक्त प्रविधि सहयोग सेवा (Appropriate Technology Support Services)

ग. ५. १. उपयुक्त प्रविधि भन्नाले स-साना मेशिनदेखि लिएर Sophisticated Machine हरु समेत पर्न सक्दछन् । जस्तै विटर मेशिन, स्काईभिङ्ग मेशिन, स-साना ओभन, चिलिंग भ्याट,जुसर मेशिन आदि । यी प्रविधिहरुको प्रयोगबाट वस्तुको लागत घट्नुका साथै कार्य शैलीमा सरलता हुने, छिटो हुने र गुणस्तरमा समेत बृद्धि हुने हुन्छ ।

ग. ५.२. उपयुक्त प्रविधि सम्बन्धी सेवा उद्यमको प्रकृति हेरि उद्यमशीलता विकास तालिम पश्चात वा प्राविधिक तालिम पश्चात तत्काल वा केही समय पश्चात आवश्यक पर्न सक्दछ । तसर्थ प्रत्येक उद्यमका लागि आवश्यक पर्ने उपयुक्त प्रविधिको यकिन गरी सो प्रविधि संग पहुँच पुऱ्याउन लेखाजोखा हुनु जरुरी देखिन्छ र सो पहुँच पुऱ्याउन के कति लागत लाग्दछ, भन्ने बारे तालिका ग.५ मा उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

ग.५.३ उपयुक्त प्रविधि सहयोगका लागि प्रस्ताव तयार पार्दा निम्न लिखित कुराहरु स्पष्ट हुनु पर्दछ । जस्तै उद्यमको हालको अवस्था, उपयुक्त प्रविधिको आवश्यकता पहिचान तथा औचित्यता, उद्यमीले आवश्यक भएको भनी माग गरीएको प्रस्ताव, प्रविधि कहांबाट उपलब्ध हुने श्रोत, लागत र त्यसको क्षमता, Cost Sharing Mechanism आदि । उपयुक्त प्रविधि सञ्चालन पछि उद्यम व्यवसायमा कस्तो सकारात्मक परिवर्तन आउंछ, सो संलग्न गरीने व्यवसायिक योजनामा स्पष्ट हुनु पर्दछ । यसै गरी प्रस्ताव पेश गर्दा व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्था, जिल्ला लघु उद्यमी समूह संघ, जिल्ला उद्यम विकास समितिको विश्लेषण र सिफारिस अनिवार्य रूपमा संलग्न हुनु पर्नेछ । यसरी सेवा उपलब्ध गराउंदा अवस्था हेरि व्यक्तिगत वा सामुहिक रूपमा उपलब्ध गराउन सकिने छ ।

ग.६: बजारीकरण सहयोग सेवा (Marketing Support Services)

ग.६.१. कुनै पनि उद्यमको श्रृजनाको शुरु आत देखि नै बजार र बजारीकरण बारे मनन गर्नु पर्दछ । माथि उल्लेख भए जस्तै विभिन्न चरणहरूमा उद्यम श्रृजना हुन सक्ने हुंदा बजार सम्बन्धी सेवाहरू पनि विभिन्न चरणहरूमा आवश्यक पर्न सक्दछ ।

ग.६.२. बजार सम्बन्धी सहयोग भन्नाले विक्री गर्ने बजार देखि उत्पादन पश्चातका विभिन्न क्रियाकलापहरू जस्तै मूल्य निर्धारण, भण्डारण, लेवलिग, प्याकेजिंग, ब्राण्डिङ्ग, बजार र खरिद कर्ता संगको सम्बन्ध, बजार भ्रमण, गुणस्तर नियन्त्रण, बजार सूचना आदि हुन सक्दछन् ।

ग.६.३. लघु उद्यमीहरूले उत्पादन गरेका सामाग्रीको एक मुख्य विक्री केन्द्रको रूपमा लघु उद्यम विकास कार्यक्रमले प्रवर्द्धन गरेका सौगात गृहहरू पनि एक हो । यस्ता सौगात गृहहरू जिल्ला तह, क्षेत्रीय तह र केन्द्रीय तहमा रहेको हुंदा सहजकर्ताहरूले यस्ता सूचनाहरू सबै उद्यमीहरू तथा विक्री केन्द्रमा पुऱ्याई सहजीकरण गर्नु पर्दछ । साथै जिल्ला लघु उद्यमी समूह संघहरूले जिल्लामा रहेका सौगात गृहहरूको प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक सहयोग पुऱ्याउनु पर्दछ ।

ग.६.४. उद्यमीको माग र आवश्यकताका आधारमा प्रत्येक उद्यमका लागि बजार सहयोग सम्बन्धी कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु जरुरी छ । यसको लागि लेखाजोखा गरी सो कार्यक्रम गर्दा लाग्ने लागत समेत इकिन गरी तालिका ग.६. मा भरी पेश गर्नु पर्दछ ।

ग.६.५. उत्पादन गरीने तथा उत्पादित वस्तुहरूको प्रवर्द्धनका लागि आवश्यकता हेरि Sub Sector Analysis तथा Value Chain Analysis समेत गरी वस्तुको समग्र माग र आपूर्तिको स्थिति पत्ता लगाउनु पर्ने हुन्छ ।

ग.७: साभा सुविधा केन्द्र (Common Facility Centre)

ग. ७.१. अति गरीब तथा विपन्नताको कारण उद्यम स्थापनाका गर्न आफ्नो निवासस्थानमा प्रयाप्त स्थान उपलब्ध नहुने भएकोले त्यस्ता अती गरीब लक्षित वर्गलाई सामुहिक रूपमा (Group or Collective Approach) उद्यम सञ्चालन गर्न स-साना घर, कटेरो निर्माण गर्न र त्यसमा उद्यम सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने स-साना मेशिन औजार उपकरण जडान गरी उद्यमीहरूले सामुहिक रूपमा सुविधा प्रयोग गर्ने स्थानलाई साभा सुविधा केन्द्र (Common Facility Centre) भनिन्छ । यसको मुख्य अवधारणा भनेको अति विपन्नहरूलाई एकै थलोमा ल्याई समूहमा आवद्ध गरी सुविधा केन्द्रमा कार्य गराई उनीहरूको कार्य शैलीमा Efficiency ल्याउनु रहेको छ । साभा सुविधा केन्द्र कुनै भौतिक संरचना घर, टहरा, सङ्कलन केन्द्र, माछा पोखरी, रस्टिक स्टोर वा साभा रूपमा एकै थलोमा समूहका सदस्यहरूले प्रयोग गर्ने मेशिन औजारहरू जस्तै प्रेसिंग मेशिन, ओभन, चिलिंग भ्याट आदि हुन सक्दछन् । लघु उद्यम विकास कार्यक्रमले पहिलेदेखि नै लागु गरेको साभा सुविधा केन्द्रको निर्देशिका अनुसार फारमहरू भरी प्रक्रिया पुऱ्याई लघु उद्यम विकास कार्यक्रममा स्वीकृतिका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रममा पेश गर्नु पर्दछ र सो प्रस्ताव स्वीकृत भएपछि CFC निर्माण गर्नुपर्छ ।

ग. ७. २. साभा सुविधा केन्द्रहरू आवश्यकता अनुसार निर्माण गर्न तथा संभाव्यता अध्ययन गर्न जरुरी हुंदा यसको लेखाजोखा गरी सो अनुसार अगाडि बढ्नु पर्दछ । यसरी साभा सुविधा केन्द्रहरूको प्रस्ताव तयार गर्दा लाग्ने शुल्क र साभा सुविधा केन्द्र स्थापना गर्दा लाग्ने लागत तालिका ग.७ मा पेश गर्नु पर्दछ । साभा सुविधा निर्माण गर्न लघु उद्यम विकास कार्यक्रमले

स्वीकृत प्रस्ताव अनुसारको रकम सोभै लघु उद्यमी समूह अथवा उपभोक्ता समितिको बैंक खातामा जम्मा गरीदिने छ । साभा सुविधा केन्द्र सहयोग नयां श्रृजना गरीने उद्यमी तथा भै रहेका उद्यमीलाई आवश्यकताका आधारमा विश्लेषण गरी प्रदान गर्न सकिने छ । यस्ता CFC मा समुदायको अपनत्व तथा दिगोपनाका लागि समुदायको Contribution लाई अनिवार्य रुपमा राख्नु पर्दछ ।

ग. ७. ३. सम्भाव्य केही साभा सुविधा केन्द्रका उदाहरणहरु यस प्रकार छन् : पातवाट टपरी बनाउने मेशिन र घर, फलफुलको रस निकाल्ने मेशिन, च्युरीको तेल पेलने मेशिन, विभिन्न वनस्पतिवाट सुगन्धित तेल निकाल्ने मेशिन र घर, पापड बनाउने मेशिन, दुध चिस्याउने भ्याट (Milk Chilling Vat) र घर, नेपाली कागज बनाउने विटर मेशिन र फ्रेमहरु र घर, ढाका बुन्ने हाते तथा ज्याकर्ड तान र घर, वायो ब्रिकेट बनाउने मेशिन र घर, ठूलो साईजको सोलर ड्रायर र घर, संयुक्त रुपमा बाखा पाल्ने खोर, केतुकी, केरा र भुईं कटहरको पातवाट रेशा निकाल्ने मेशिन (Raspador machine) र घर, संयुक्त रुपमा स्वीटर बुन्ने मेशिन र घर, तरकारी, फलफूल, जडीबुटी, आदि संझलन र प्रशोधन गर्ने औजार तथा मेशिनहरु र घर, कृषिमा प्रयोग हुने ट्र्याक्टर, जुता सिउने मेशिन (ठूलो साईजको), सेरामिक्स भट्टी, मह प्रशोधन मेशिन र घर, टिका बनाउने औजारहरु, विजुलीवाट चल्ने चर्खा, साबुन बनाउने Stamping मेशिन र घर आदि । यस्ता CFC हरुलाई निर्माण सम्पन्न भएको तीन महिना भित्र सहकारी, कम्पनी, साभेदारी फर्म, डिमेगा, मेगा आदिमा हस्तान्तरण गर्नु पर्ने हुन्छ ।

ग.८ : सहभागितात्मक कार्य अनुसन्धान (Participatory Action Research, PAR)

ग. ८.१ यस अन्तर्गत कुनै नौलो प्रविधि वा वस्तुको स्थानीय स्तरमा सहभागितात्मक परीक्षण गर्ने गरीन्छ । यसलाई साधारणतया सम्भाव्य व्यक्तिहरुलाई समूहमा आवद्ध गरी परीक्षण गरीन्छ । उदाहरणका लागि Metal Kiln प्रविधिवाट charcoal निकाल्ने, Shiitake mushroom, Chipsona potato, आदि । यसका लागि आवश्यक पर्ने सूचना प्राप्त गरी लागत मूल्य र सो को लागि सेवा प्रदायक संस्थालाई लाग्ने सेवा शुल्क सहित खुलाई तालिका ग.८ मा भरी पेश गर्नु पर्दछ । सहभागितात्मक कार्य अनुसन्धानको अवधारणा र यसको सञ्चालन प्रकृया अनुसूचि ग ८ मा दिइएको छ ।

ग.९ : संस्थागत विकास (Institutional Development)

ग. ९. १. संस्थागत विकास शीर्षक अन्तर्गत व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्था, सहकारी संस्था, लघु उद्यमी समूह संघ लगायत जिल्ला उद्यम विकास समितिका सदस्यहरुलाई संस्थागत विकासका लागि आवश्यक पर्ने तालिम, अवलोकन भ्रमण, वित्तीय तथा प्रशासनिक व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम, नेतृत्व विकास तालिम, संस्थाको अन्य सम्बन्धित संस्थाहरूसंग व्यापक प्रचार, आदि पर्दछन् । यसका लागि प्रस्ताव गरीएका तालिम कार्यक्रमहरु तालिका ग.९ मा बजेट सहित पेश गर्नु पर्दछ ।

ग.१० : जनशक्ति विकास (Human Resource Development)

ग. १०. १ जनशक्ति विकास शीर्षक अन्तर्गत व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्था, सहकारी संस्था, जिल्ला लघु उद्यमी समूह संघ लगायत जिल्ला उद्यम विकास समितिका सदस्यहरुको क्षमता अभिवृद्धिका लागि जनशक्ति विकास गर्न आवश्यक पर्ने तालिम, अवलोकन भ्रमण, वित्तीय तथा

प्रशासनिक व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम, गोष्ठी, नेतृत्व विकास तालिम, आदि पर्दछन् । यसका लागि प्रस्ताव गरीएका तालिम तथा कार्यक्रमहरू तालिका ग.१० मा बजेट सहित पेश गर्नु पर्दछ ।

यसरी लघु उद्यम विकास कार्यक्रमका साभेदार निकायहरूको जनशक्ति विकासका लागि आवश्यक पर्ने कार्यक्रम पेश गर्दा पुराना व्यवसाय सेवा प्रदायक संस्थाको कर्मचारी/सदस्यहरूको हकमा Cost sharing basis मा पेश गर्नु पर्दछ भने जिल्ला उद्यम विकास समितिका सदस्यहरूको हकमा माग संझलन गरी सम्भव भएसम्म Cost sharing basis मा पेश गर्नु पर्दछ ।

खण्ड घ:

लघु उद्यमी/ उद्यमहरूको श्रृजना पश्चात आवश्यक सहयोग सेवा

घ.१ : सञ्चालनमा रहेका उद्यमीहरूको आवश्यकता पहिचान (Need Analysis of Existing Entrepreneurs)

घ.१.१ लघु उद्यम विकास कार्यक्रमका दुईवटा पक्षहरू छन् । पहिलो अन्तरगत नयां उद्यम/ उद्यमीहरूको श्रृजना र दोश्रोमा मौजूदा उद्यमीहरूको विकास तथा प्रबर्द्धन गर्ने कार्यक्रम हो । उद्यमीहरूको श्रृजना पश्चात केही उद्यमीहरू क्रियाशील रही अगाडी बढेका हुन्छन् भने केही उद्यमीहरू निष्क्रिय र अर्ध सक्रिय रहेको देखिन्छ । यसरी निष्क्रिय र अर्ध सक्रिय हुनुका मुख्य कारणमा उद्यमका लागि आवश्यक सबै व्यवसायिक सेवाहरूमा उद्यमीहरूको पहुँच नभएको हुनसक्छ । यसकारण व्यवसायिक सेवा प्रदायक संस्थाहरूले उद्यमीहरूको स्थिति विश्लेषण गरी समस्या, अवसर तथा समाधानका उपाय समत पहिचान गरी तिनीहरूको लागि कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु पर्छ ।

घ.१.२ उद्यमीहरूको स्थिति विश्लेषण गर्दा कुल उद्यमी मध्ये स्तरोन्नति भएका जुन दिगो रूपमा अगाडी बढेका Graduated Entrepreneur कति छन् , अर्ध सक्रिय कति छन् , निष्क्रिय कति छन् र व्यवसाय छाडेका कति छन् पत्ता लगाउनु पर्दछ । यस पछि उद्यम र व्यवसायीमा के समस्या र के अवसर छ पत्ता लगाउनु पर्दछ । यिनै समस्या समाधान गर्न वा अवसरको सदुपयोग गर्न के गर्नु पर्दछ भनी कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु पर्दछ । Graduation Criteria (स्तरोन्नतिका आधारहरू) अनुसूचि ५ मा दिइएको छ ।

घ.२ : उद्यमशीलता विकास तालिम (SIYB: TOEE/TOGE)

घ. २. १ साधारणतया TOEE / TOGE व्यवसाय शुरुआत पश्चात ६ महिना देखि १ वर्षको अवधिमा व्यवसाय सुधार र विस्तार तालिम प्रदान गरीन्छ । साधारणतया TOEE र TOGE तालिमको समयावधि ४ दिनको हुने छ । तथापी TOEE/TOGE को समयावधि तय गर्दा काम गरी रहेका उद्यमीको आवश्यकताको आधारमा (Salemanship, Marketing promotion skill, etc.) विषय सूची राखी कति दिनको तालिम आयोजना गर्ने भन्ने स्पष्ट गर्नु पर्दछ । ती तालिमहरू प्रदान गर्दा आवश्यकता हेरी TOEE वा TOGE मात्र वा दुवै दिने भन्ने निक्यौल गर्नु पर्दछ । TOEE/TOGE तालिम दिँदा छुट्याएर केही दिनको अन्तर गरेर पनि तालिम सञ्चालन गर्न सकिन्छ । यसका लागि उद्यमीको अवस्था विश्लेषणका आधारमा कुन बजार केन्द्रमा कति जनालाई कहिले प्रदान गर्ने, कुन कुन विषयमा दिने भन्ने Curriculum बनाई निक्यौल गरी तालिका घ.२ मा भरी कार्यक्रम पेश गर्नु पर्दछ । यसरी कार्यक्रम पेश गर्दा अनुमानित लागत सहित तालिकामा भर्नु पर्दछ ।

घ.३: प्राविधिक सीप तालिम (Refresher and Advanced Technical Skill Training)

घ.३. १ उद्यमीहरूको स्थिति विश्लेषणका आधारमा कति उद्यमीहरूलाई थप प्राविधिक सीपको जरुरी छ, सो यकिन गर्नु पर्दछ । साथै प्राविधिक सीप पुनर्ताजकीय तालिमको रूपमा हो वा Advanced तालिम आवश्यक भएको हो यकिन गरी कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु पर्दछ । यसरी तालिम प्रदान गर्दा प्राथमिकताको आधारमा तर्जुमा गर्नु पर्दछ । योजना तर्जुमा गरी गर्दा तालिका घ.३ भरी पेश गर्नु पर्दछ ।

घ.४: व्यवसायिक योजनाको पुनरावलोकन Review of Business Plan

घ.४.१ व्यवसाय विस्तारका लागि उद्यम व्यवसायको स्थिति विश्लेषण गरी थप सुधार र विस्तारको योजना बनाउनु पर्दछ। त्यसकारण उद्यमहरूको विस्तार गर्नु अगाडि ती उद्यमहरूको व्यवसायिक योजनाको पुनरावलोकन गर्नु पर्दछ। बजार केन्द्रमा कार्य गर्ने सहजकर्ताले व्यवसायिक योजनाको पुनरावलोकन गर्ने र आवश्यकताको आधारमा परिमार्जन गर्नु पर्दछ। यस्ता उद्यमको व्यवसायिक योजना बनाउंदा मेग, मेगामा सम्बन्धित उद्यम विकास सहजकर्ताको उपस्थितिमा छलफल गरी कुन कुन उद्यमीको के के उद्यम व्यवसायको व्यवसायिक योजना बनाउने भन्ने निर्णय गराउनु पर्ने र व्यवसायिक योजना पनि सम्बन्धित उद्यमीलाई बुझाउनु पर्ने छ भने लघु उद्यम विकास कार्यक्रमलाई योजनाको सारांश उपलब्ध गराउनु पर्दछ।

घ.४.२ व्यवसायिक योजना परिमार्जन गर्दा विगतको व्यवसायिक योजना र उद्यमको हालको वास्तविक स्थितिलाई विश्लेषण गरी त्यसमा रहेका कमी कमजोरीहरू स्पष्ट रूपमा किटान गरी समस्या समाधानका लागि आवश्यक सेवा तथा लागत समेत स्पष्ट उल्लेख गर्नु पर्दछ। व्यवसायिक योजनाहरूलाई पुनरावलोकन गरी परिमार्जन गर्ने प्रस्ताव तालिका घ.४ वमोजिम पेश गर्नु पर्दछ।

घ.५: वित्तीय सेवा प्रबर्द्धन Scaling up of Financial Services

घ.५.१ उद्यमीहरूलाई वित्तीय सेवाको पहुँच व्यवसाय शुरुआत गर्न मात्र नभई व्यवसाय विस्तारका लागि पनि उत्तिकै जरुरी हुन्छ। उद्यमीहरूलाई आवश्यक भएको ऋणको माग यदि स्थानीय वित्तीय संस्थाले पुऱ्याउन सकेनन् भने त्यस्ता उद्यमीहरूलाई ऋण प्रदान गर्न सक्ने उपयुक्त वित्तीय संस्थासंग आवद्ध गराउने खालका कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्नु पर्दछ। यसका लागि सहकार्य गर्न प्याकेज अर्न्तगत सम्भौता गर्ने, सम्भाव्य लघु उद्यमीहरूलाई लघु वित्त संग पहुँच वढाउन आवश्यक पूर्वाधारको लागि सहजीकरण गरी सशक्तिकरण गर्ने, अन्य विकल्प नभएका स्थानहरूमा लघु उद्यमीहरूले निर्माण गरेका सहकारी मार्फत समेत विशेष गरी थोक कर्जा प्रदायक संस्थाहरूसंग सहकार्य गर्ने वातावरणको निर्माण गर्नु पर्दछ।

घ.५.२ यदि कुनै वित्तीय संस्थासंग समझदारी गर्नु पर्ने भए जिल्ला लघु उद्यमी समूह संघ र वित्तीय संस्था बीचमा समझदारी गराउने काम व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाले गर्नु पर्दछ। साथै यदि स्थानीय वित्तीय संस्थाको ऋण क्षमताको वृद्धिको लागि थोक ऋण प्रदान गर्ने संस्थाहरू जस्तै ग्रामीण स्वावलम्बन कोष, ग्रामीण लघु वित्त विकास केन्द्र, अन्य लघु वित्त वा व्यवसायिक बैंकहरूसंग आवद्ध गर्न जरुरी छ भने यसलाई सहयोग पुऱ्याउने खालका कार्यक्रमहरू पनि तर्जुमा गर्नु पर्दछ। यसका अतिरिक्त कर्जा सुरक्षण निगम तथा अन्य विमा संस्थाहरूसंग सम्पर्क र समन्वय गरी लघु उद्यमीहरूको कर्जा, व्यवसाय विमा सम्बन्धी कार्य गर्न समेत सहयोग गर्नु पर्दछ।

घ.५.३ तसर्थ, उद्यमीहरूलाई लघु वित्त संगको पहुँच पुऱ्याउन सहयोग पुऱ्याउने खालका क्रियाकलापहरू पहिचान गरी कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु पर्दछ। यस्ता लघु वित्त संग आवद्ध गर्न

कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरी पेश गर्दा तालिका घ.५ भरी आवश्यक लागत सहित पेश गर्नु पर्दछ ।

घ.६: बजार विस्तार तथा प्रबर्द्धन (Market expansion and Promotion - Product/ Services Branding, Labelling, Packaging, Advertisement, etc.)

घ.६.१ कुनै पनि उद्यम व्यवसायको विस्तार तथा विकासका लागि बजार पक्षले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको हुन्छ । बजारीकरण सम्बन्धी क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्दा Cost Benefit Analysis, विद्यमान समस्या र अवसरहरूको विश्लेषण गरेर मात्र अगाडि बढ्नु पर्दछ । विद्यमान समस्या तथा अवसरको आधारमा समग्र वस्तु प्रबर्द्धन, विकास र विस्तार गर्ने खालका बजारीकरण सम्बन्धी कार्यक्रमहरू तय गर्नु पर्दछ । बजार के कारणले गर्दा खस्की रहेको छ, लेवलिङ, प्याकेजिङ, विज्ञापन, बजार सूचना वा के को आवश्यकता छ, सो पत्ता लगाई त्यसको निवारणका कार्यक्रमहरू तय गरी व्यवसायमा सुधार वा विस्तार गर्नु पर्दछ । बजार विस्तार तथा सुधारका कार्यक्रम तर्जुमा गरी लाग्ने मूल्य र सेवा प्रदायक संस्थाको शुल्क सहित तालिका घ.५ भरी पेश गर्नु पर्दछ ।

घ.७: स्तरिय प्रविधि सहयोग सेवा (Advanced Technology Support Services)

घ.७.१ उद्यम व्यवसायको विस्तार तथा सुधारका लागि प्रविधिले ठूलो भूमिका खेलेको हुन्छ । विशेष गरी उद्यम विस्तारका लागि उन्नत तथा एडभान्स प्रविधिको ठूलो भूमिका हुन्छ । एडभान्स प्रविधिले वस्तुको लागत, उत्पादनमा सरलता र छिटोपना, गुणस्तरमा विकास, उत्पादकत्वमा बृद्धि जस्ता कुराहरूमा समेत प्रभाव पार्ने हुँदा प्रविधिलाई उद्यमको विकास र विस्तारको लागि अपरिहार्य मानी योजना प्रविधि विकासका कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्नु पर्दछ । एडभान्स प्रविधि अन्तर्गत विभिन्न उन्नत तथा अत्याधुनिक प्रविधिहरू पर्दछन् जस्तै: वायो ब्रिकेट प्रेसिङ मेशिन, छाला पत्ल्याउने स्कावियन मेशीन, धुलो पार्ने ग्राइन्डीग मेशीन, आदि । तसर्थ उद्यमको विस्तार तथा सुधार गर्नको लागि उद्यम व्यवसायको आवश्यकता हेरि उपयुक्त प्रविधिहरूको अध्ययन गरी कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु पर्दछ । यस्ता प्रविधिहरूको लेखाजोखा गर्नका लागि तालिका घ.७ प्रयोग गर्नु पर्दछ ।

घ.८: फलो अप, अनुगमन तथा मूल्यांकन (Follow up and Monitoring & Evaluation)

घ.८.१ नियमित फलो अप तथा अनुगमनले उद्यमको सञ्चालन तथा विकासको लागि महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको हुन्छ । यसबाट उद्यमी संग प्रत्यक्ष तथा नियमित सम्पर्क हुने हुँदा उद्यमको अवस्था बारे जानकारी हुने र आवश्यक परामर्श दिन सकिने हुन्छ भने कुनै समस्या परे सो को तत्काल समाधानका उपाय खोज्न सहयोग पुग्ने हुन्छ । यसकारण भै रहेका उद्यमीहरूको विकास तथा सुधारका लागि फलो अप, अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरी तालिका घ.८ भर्नु पर्दछ । साथै उद्यमीहरूको स्थलगत भ्रमणमा जानेहरूले अनुसूचि ५.२ बमोजिमको प्रतिवेदन तयार पारी लघु उद्यम विकास कार्यक्रममा पेश गर्नु पर्ने छ ।

घ.९: अन्य सेवाहरू (Other Services)

घ.९.१ उद्यम/उद्यमीहरूको प्रबर्द्धन तथा विकासका लागि अन्य कुनै सेवाहरूको आवश्यकता भए उद्यमको स्थिति विश्लेषणका आधारमा प्रस्ताव तयार पारी पेश गर्नु पर्दछ ।

उद्यमीहरूको उद्यम/व्यवसायको विस्तार तथा प्रवर्द्धनका लागि कुनै साभ्ना सुविधा केन्द्र वा सहभागितात्मक कार्य अनुसन्धानको आवश्यक भएमा वुंदा ग.७ र ग.८ मा उल्लेख भए वमोजिम प्रस्ताव पेश गरी अगाडि वढाउनु पर्दछ ।

भाग ४

प्रतिवेदन तथा प्रस्तुतिकरण

४.१ लघु उद्यम विकास कार्यक्रम, जिल्ला विकास समिति, गा वि स, नगरपालिका तथा अन्य श्रोतबाट उपलब्ध श्रोतहरू प्राप्त गर्न माथि भाग ३ मा उल्लेखित प्रकृया पूरा गरी प्रस्ताव तयार गरी सम्बन्धित निकायमा पेश गर्नुपर्नेछ । प्रस्ताव पेश गर्दा संलग्न गरीनु पर्ने कागजातहरूको विवरण अनुसूचि ९ मा उल्लेख गरीएको छ ।

४.२ प्रस्ताव अनुसार अथवा स्वीकृत बजेट परिधि भित्र रही लघु उद्यम विकास कार्यक्रम, जि. वि. स., गा. वि. स., नगरपालिका आदिबाट प्राप्त अनुदानको हकमा त्रैमासिक हिसावले र अन्य दातृ संस्थाबाट प्राप्त भएको बजेटको हकमा दातृ संस्थाको नियमानुसार सो अवधिमा हांसिल गरेका उपलब्धिहरूको प्रतिवेदन (Progress Report) तयार गरी तोकिएको समयभित्र संबन्धित निकायमा पेश गर्नु पर्नेछ । यसको लागि अनुसूची ५.१ र ५.२ मा दिइएका फारमहरू भर्नु पर्दछ ।

४.३ स्वीकृत बजेट तोकिएको समयमा खर्च गरी सक्नुपर्नेछ अथवा कम्तिमा ८० प्रतिशत बजेट खर्च गरेमा मात्र अर्को अवधिको बजेट उपलब्ध हुनेछ ।

४.४ कारणवश तोकिएको समयमा बजेट खर्च हुन सकेन अथवा तोकिएको लक्ष्य पूरा हुन सकेन भने त्यसको कारणहरू प्रतिवेदनमा स्पष्ट उल्लेख गर्नुपर्नेछ । दातृ संस्थालाई कारणहरू मनाशिव नलागेमा खर्च भएको बजेट सम्बन्धित व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाले फिर्ता गर्नु पर्नेछ । कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा भोगेका समस्याहरू, सवालहरू, जोखिमहरू, अवसरहरू प्रतिवेदनमा स्पष्ट उल्लेख हुनुपर्नेछ ।

४.५ कार्यक्रमलाई अझ प्रभावकारी र मितव्ययी बनाउन सुझावहरू भएमा प्रतिवेदनमा उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

४.६ आर्थिक तथा प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्दा उपलब्ध ढाँचामा Variation Analysis गरी पेश गर्नुपर्नेछ ।

४.७ व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्था तथा जिल्ला लघु उद्यमी समूह संघहरूले सञ्चालन गरेका कार्यक्रमहरूको प्रतिवेदन सम्भौतामा उल्लेख भए अनुसार लघु उद्यम विकास कार्यक्रममा बुझाउनु पर्दछ । र प्रत्येक महिना जिल्ला लघु उद्यमी समूह संघले विभिन्न बजार केन्द्रमा सञ्चालन हुने लघु उद्यमी समूह संघको बैठक तथा स्थलगत अनुगमनका प्रतिवेदनका आधारमा उद्यमीहरूको अध्यावधिक स्थिति विवरण GSI-MIS (M&E System) मा भरी लघु उद्यम विकास कार्यक्रममा पेश गर्नु पर्ने छ । यस कार्यमा बजार केन्द्रमा उद्यम विकास सहजकर्ताहरूले सहजीकरण गर्ने छ, भने

जिल्ला तहमा यो जिम्मेवारी DMEGA Coordinator को हुने छ । यसका लागि BDSPO को सहजीकरणको खर्च सहितको सम्झौता DMEGA संग गरीने छ ।

४.७ जिल्लामा नयां उद्यमी श्रुजना गर्ने जिम्मेवारी BDSPO को भएको हुंदा प्रत्येक महिना श्रुजना भएका उद्यमीहरुको विवरण BDSPO ले DMEGA लाई अनिवार्य रुपमा उपलब्ध गराउनु पर्ने छ ।

भाग ५

अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

५.१ एक त्रैमासिक अवधिमा चालु त्रैमासिकको अन्त्यतिर एक पटक जिल्लामा उद्यम विकास समितिका पदाधिकारीहरु लघु उद्यम विकास कार्यक्रमका कर्मचारीहरुको टोली बनाई कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गराउनुपर्नेछ र एक आर्थिक वर्षमा यस्तो अनुगमन मूल्याङ्कन भ्रमण कम्तिमा ४ पटक गराउनुपर्नेछ ।

५.२ अनुगमन मूल्याङ्कन गर्ने टोलीले यसै साथ संलग्न ढाँचामा प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित जि. वि. स., व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्था लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको क्षेत्रिय र केन्द्रिय कार्यालय, उद्योग मन्त्रालय, स्थानीय विकास मन्त्रालय र UNDP मा पेश गर्नुपर्नेछ ।

५.३ UNDP का Field Monitoring हरुले चाहेको समय र स्थानमा कार्यक्रमको अनुगमन मूल्याङ्कन गर्न चाहेमा व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्था, DMEGA ले सहयोग पुऱ्याउनु पर्नेछ ।

भाग ६

निर्देशिकाको उपादेयता तथा प्रयोजन

६.१ यो निर्देशिकाको उपादेयता तथा प्रयोजन जिल्ला विकास समितिमा रहेको लघु उद्यम विकास कोषमा विभिन्न श्रोतबाट दाखिला हुने बजेट जि. वि. स., गा. वि. स. र न. पा. को बजेट लघु उद्यम विकास कार्यक्रमबाट सोभै व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्था अथवा जिल्ला लघु उद्यमी समूह संघहरुलाई प्राप्त हुने बजेट खर्चका लागि हुनेछ ।

भाग ७

विविध

७.१ यस अधि लागु भएको Sub-Contracting Norm हरु यो निर्देशिका लागु भएको मितिबाट खारेज हुनेछ ।

७.२ यो निर्देशिका आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गरीने छ र सो को जानकारी सबै निकायहरुलाई जानकारी गराइनेछ ।

अनुसूचि १: नयां उद्यमी श्रृजनाका लागि लागत अनुमान फारम ढांचा

जिल्ला :

समयावधि :

क.स	उद्यमको किसिम	ग्रामीण बजार केन्द्र.र स्थान	उद्यमीसंख्या	ग्रा.स.ले, घरघुरी सर्वेक्षण, समूह गठन, तथ्याङ्क इन्ट्री	अनुमानित लागत रु मा									
					श्रोत सर्भेक्षण (आवश्यकता अनुसार)	व्यवसाय सचेतता तथा शुरु तालिम	प्राविधिक सीपतालि म	लघु कर्जामा आवद्धता	उपयुक्त प्रविधि सहयोग	बजारीकरण	परामर्श सहयोग , अनुगमन, फलो अप सहयोग	जम्मा	लागत /उद्य मी	कैफियत
1	लप्सी क्याण्डी	चैतारा ईर्खु	२०	.४७०*२०	.७००*३ दिन	३२०००	४००००	.७००*३ दिन	.७००*४ दिन	.७००*३ दिन	.७००*३ दिन	९,३४००	४६७०	४६७०
2	लप्सी क्याण्डी	तातोपानी चाक्	१०	.४७०*२५	.७००*३ दिन	३३०००	४२०००	.७००*३ दिन	.७००*४ दिन	.७००*३ दिन	.७००*३ दिन	९,८७५०	३९५०	३९५०
													
													

अनुसूचि: २- नयां उद्यमी श्रृजनाको लागि सारांश फारम ढाँचा

जिल्ला:

संस्था :

समयावधि:

वर्षिक लक्ष्य:

हालसम्मको उपलब्धि:

प्राप्त गर्नु पर्ने लक्ष्य:

दलित:

दलित:

दलित:

आदिवासी जनजाति:

आदिवासी जनजाति:

आदिवासी जनजाति:

अन्य:

अन्य:

अन्य:

वेरोजगार युवा:

युवा:

युवा:

क्रियाकलाप	एकाइ	परिमाण										इकाई लागत	जम्मा लागत	योजना मिति		
		ग्रा/ब. के.१	ग्रा/ब. के.२	ग्रा/ब. के.३	ग्रा/ब.के. ४	ग्रा/ब.के. ५	ग्रा/ब. के.६	ग्रा/ब. के.७	ग्रा/ब. के.८	ग्रा/ब. के.९	ग्रा/ब. के.१०				जम्मा	
लघु उद्यमी श्रृजना गरीने संख्या																
ग्रामीण सहभागितात्मक लेखाजोखा																
श्रोत सर्भेक्षण																
घरघुरी सर्भेक्षण र समूह गठन																

क्रियाकलाप	एकाइ	परिमाण											इकाई लागत	जम्मा लागत	योजना मिति	
		ग्रा/ब. के.१	ग्रा/ब. के.२	ग्रा/ब. के.३	ग्रा/ब.के. .४	ग्रा/ब.के. .५	ग्रा/ब. के.६	ग्रा/ब. के.७	ग्रा/ब. के.८	ग्रा/ब. के.९	ग्रा/ब. के.१०	जम्मा				
व्यवसाय सचेतना तथा शुरु तालिम																
प्राविधिक सीप तालिम																
लप्सी क्याण्डी																
जामजेली																
लघुकर्जमा आवश्यकता लघु वित्त प्रदायक संस्थासंग बैठक तथा अन्तरक्रिया																
ग्रामीण स्वावलम्बन कोष वारेमा अभिमूखीकरण र प्रस्तावना तयारीमा सहयोग																
उपयुक्त प्राविधिमा सहयोग																
बायोब्रिकेट प्रिसिड मेसिन																

क्रियाकलाप	एकाइ	परिमाण											इकाई लागत	जम्मा लागत	योजना मिति	
		ग्रा/ब. के.१	ग्रा/ब. के.२	ग्रा/ब. के.३	ग्रा/ब.के. ४	ग्रा/ब.के. ५	ग्रा/ब. के.६	ग्रा/ब. के.७	ग्रा/ब. के.८	ग्रा/ब. के.९	ग्रा/ब. के.१०	जम्मा				
बजारीकरण सहयोग सेवा																
लप्सीको पल्योग मेथिन																
बजारीकरण सेवा सहयोग																
लप्सी लेबल																
उच्चमी व्यापारी अन्तरक्रिया																
बजार अवलोकन भ्रमण																
अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, फलो अप सहयोग																
लप्सी क्याण्डी उच्चममा अनुगमन																

तयार गर्ने:
नाम:
ए.एफ.ए.
संस्था

प्रमाणित गर्ने:
नाम:
कार्यक्रम संयोजक
संस्था:

स्वीकृत गर्ने
नाम:
अध्यक्ष
संस्था:

अनुसूचि -३ : भैरहेका उच्चमीहरुको प्रबर्द्धन, विस्तार तथा स्तरोन्नतिको लागि योजना तर्जुमा ढाँचा:

जिल्ला-

संस्था-

समयावधि:

हालसम्म श्रृजना गरीएका जम्मा उच्चमी संख्या :	दलित:	आदिवासी जनजाति:	अन्य :	वेरोजगार युवा :	पुरुष :	महिला :
स्तरोन्नती भएका उच्चमी संख्या :	दलित:	आदिवासी जनजाति :	अन्य :	वेरोजगार युवा :	पुरुष :	महिला :
सकृय उच्चमी संख्या :	दलित:	आदिवासी जनजाति :	अन्य:	वेरोजगार युवा :	पुरुष :	महिला :
अर्ध-सकृय उच्चमी संख्या :	दलित:	आदिवासी जनजाति :	अन्य :	वेरोजगार युवा :	पुरुष :	महिला :
जिस्कृय उच्चमी संख्या :	दलित:	आदिवासी जनजाति :	अन्य :	वेरोजगार युवा :	पुरुष :	महिला :
उच्चम गर्न छोडेकाहरुको संख्या :	दलित:	आदिवासी जनजाति :	अन्य :	वेरोजगार युवा :	पुरुष :	महिला :
सहयोगका लागि लक्षित गरीएका उच्चमी संख्या (लक्ष्य):						

	उच्चम १		उच्चम २		उच्चम ३		उच्चम ४		उच्चम ५		
	उच्चमी संख्या	सूचक	संख्या	सूचक	संख्या	सूचक	संख्या	सूचक	संख्या	सूचक	
सक्रियलाई स्तरोन्नति गर्ने लक्ष्य:											
अर्ध सक्रियलाई सक्रिय बनाउने लक्ष्य:											
निष्क्रियलाई सक्रिय बनाउने लक्ष्य:											

	इकाई	परिमाण										एकाई लागत	कुल लागत	योजना भित्ति	कैफियत	
		ग्रा/व.के. १	ग्रा/व.के. २	ग्रा/व.के. ३	ग्रा/व.के. ४	ग्रा/व.के. ५	ग्रा/व.के. ६	ग्रा/व.के. ७	ग्रा/व.के. ८	ग्रा/व.के. ९	ग्रा/व.के. १०					ग्रा/व.के. ११
कृयाकलापहरु																
कूल लक्षित लघु उच्चमीहरुको संख्या																
लघु उच्चमीहरुको स्थिति अध्यावधिक गर्न सर्भेक्षण																

	इकाई	परिमाण										एकाई लागत	कुल लागत	योजना भित्ति	कैफियत	
		ग्रा/व.के. १	ग्रा/व.के. २	ग्रा/व.के. ३	ग्रा/व.के. ४	ग्रा/व.के. ५	ग्रा/व.के. ६	ग्रा/व.के. ७	ग्रा.व.के. ८	ग्रा/व.के. ९	ग्रा/व.के. १०					ग्रा/व.के. ११
कृयाकलापहरु																
व्यवसाय सुघार तथा विस्तार तालिम																
पुनरर्ताजकीय प्राविधिक सीपतालिम																
एडभान्स प्राविधिक सीप तालिम																
लघु वित्त पहुँचमा सहयोग																
उपयुक्त प्रविधि सहयोग सेवा																
बजार विस्तार तथा प्रबर्द्धन सहयोग सेवा																

	इकाई	परिमाण										एकाई लागत	कुल लागत	योजना भित्ति	कैफियत	
		ग्रा/व.के. १	ग्रा/व.के. २	ग्रा/व.के. ३	ग्रा/व.के. ४	ग्रा/व.के. ५	ग्रा/व.के. ६	ग्रा/व.के. ७	ग्रा/व.के. ८	ग्रा/व.के. ९	ग्रा/व.के. १०					ग्रा/व.के. ११
कृयाकलापहरु																
अनुगमन, फलो अप तथा परामर्श सेवा																

तयार गर्ने:
नाम:
ए.एफ.ए.
संस्था

प्रमाणित गर्ने:
नाम:
कार्यक्रम संयोजक
संस्था:

स्वीकृत गर्ने
नाम:
अध्यक्ष
संस्था:

**अनुसूचि (४) व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्था/जिल्ला लघु उद्यमी समूह संघ सँग
सम्झौता गर्दा सेवा प्रदायक संस्थाहरुले पाउने आर्थिक सुविधा**

क्र.स.	क्रियाकलाप विवरण	दर रु.	इकाई	कैफियत
१	BDSPO/DMEGA ले MEDEP/APSOS संग सम्झौता बमोजिम काम गर्ने शिलशिलामा कार्यक्रम संग समन्वय तथा जिल्लामा गरीने क्रियाकलापको अनुगमन, प्रतिवेदन आदिको शिलशिलामा गर्नु पर्ने समन्वय बापत Program Coordinator र विषयगत उद्यम विकास अधिकृत (ले पाउनु पर्ने)	(क) मासिक रु १७,५००/- स्नातक वा सो भन्दा माथि शैक्षिक योग्यता भएकालाई । (ख)) मासिक १७,५००/- कृषि, वन, भेदेरीनरी मा आधारित उद्यम विकास अधिकृतको लागि सम्बन्धित विषयमा न्यूनतम स्नातक तह शैक्षिक योग्यता भएकालाई	प्रति महिना	नेपाल सरकारको हालको प्रचलित तलव स्केल र भत्तामा १० प्रतिशत थप गरी १३ ले गुणन गरी १२ ले भाग गरी तयार गरीएको । ग्रेड बृद्धि नेपाल सरकारको नियमानुसार हुनेछ । यस सुविधामा नेपाल सरकारको नियमानुसार दुर्गम भत्ता थप हुनेछ ।
२	वित्त, प्रशासन तथा तथ्यांक सहायक र उद्यम विकास सहजकर्ता (तेश्रो चरण र नया जिल्लाको हकमा मात्र)	१० जोड २ अथवा प्रमाणपत्र तह भएकालाई रु १३,७००/- र एस एल सी भएकालाई. १२५००/-	प्रति महिना	यस सुविधामा नेपाल सरकारको नियमानुसार दुर्गम भत्ता थप हुनेछ ।
३.	दैनिक भत्ता (DSA) भ्रमण खर्च	दैनिक भत्ताको हकमा महानगरपालिका र उप महानगरपालिका ९,०००/-, जिल्ला जिल्ला भित्र र बाहिर रु ७००/-	प्रति रात	BDSPO / DMEGA को लागि, यो प्राप्त गर्नको लागि सम्बन्धित अधिकारीबाट अग्रिम भ्रमण आदेश स्विकृती लिएको हुने पर्ने छ ।
४	दैनिक भत्ता नपाउने अवस्थामा कुनै कार्य गरे बापत सेवा शुल्क	५००/-	प्रतिदिन	रात विताउनु नपर्ने अवस्थामा लउविकाको लागि कुनै कार्य गरेबापत मासिक पारीश्रमिक लिने व्यक्तिले यो सुविधा पाउने छैन ।
५	श्रोत व्यक्तिको पारिश्रमिक SIYB वा MECD तालिम सञ्चालन गर्दा			
५.१	उद्यमी तहको तालिम सञ्चालन गर्दा	१२५०/-	प्रति दिन	BDSPO ले MEGA/DMEGA मा सहजिकरण गर्दा पनि यही दर कायम गर्ने
५.२	प्रशिक्षकको लागि तालिम सञ्चालन गर्दा	२५००/-	प्रति दिन	Master trainer को हकमा यो रकम फरक हुनसक्ने छ
६	तालिम प्रतिवेदन	८००/-	प्रति तालिम	तालिम प्रतिवेदन कम्प्युटर टाइप भएको हुनु पर्ने र प्रतिवेदन कार्यक्रमको आवश्यकता बमोजिमको ढाँचामा हुनु पर्ने छ । प्रत्येक तालिम छुट्टाछुट्टै प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने ।
७	हल भाडा (नगर पालिका र सदर मुकाम बाहेक)	बढिमा ३००/-	प्रति दिन	लामो अवधिको तालिम भएमा (१० दिन भन्दा बढि) अधिकतम मासिक रु २१०० नगरपालिका तथा जिल्ला सदर मुकाममा सञ्चालन हुने तालिममा यो दर फरक हुन सक्ने छ ।
८	मसलन्द			

क्र.स.	क्रियाकलाप विवरण	दर रु.	इकाई	कैफियत
८.१	सहभागिको लागि डटपेन, कापी	३०/	प्रति तालिम प्रति व्यक्ति	शिप मुलक तालिम बाहेक अन्य सैद्धान्तिक तालिमको हकमा १० दिन भन्दा बढिको तालिमको लागि प्रत्येक थप १० दिनको लागि अतिरिक्त रु १५ वा १० दिनको रु२० को दरले समानुपातिक दरमा थप गर्न सकिने छ ।
८.२	प्रयोगात्मक मसलन्द	२००/	प्रति तालिम	SIYB तालिमको लागि
८.३	ब्राउन पेपर , चार्ट पेपर, मेटा कार्ड, मार्कर इत्यादी	१०००/	प्रति तालिम	सैद्धान्तिक तालिम जस्तै SIYB, सहकारी व्यवस्थापन तालिम, लेखा तालिम, नेतृत्व विकास तालिम तथा कार्यशाला गोष्ठी आदी
९	सफल उद्यमीले आफ्नो अनुभव सहभागिलाई आदान प्रदान गर्ने कक्षा सन्चालन गर्दा	४००/	प्रति कक्षा	सामान्यतया एउटा तालिममा एक कक्षाको लागि, लघु उद्यमी वा सो सरहको व्यवसायिको लागि । यदि कुनै विशेष उद्यमी ल्याउने पर्ने भएमा आवश्यकता/औचित्य हेरी तालिमको प्रस्तावमा नै सो कुरा उल्लेख भएको खण्डमा प्रस्ताव स्विकृत गर्ने अधिकारीले औचित्य हेरी थप गर्न सक्ने छ ।
१०	खाजा खर्च	५०/	प्रति दिन प्रति सहभागि	सहभागिहरु घर बाटै आउने जाने गरी तालिम सञ्चालन भएको अवस्थामा तर लामो अवधिको तालिम (१४ दिन वा सो भन्दा बढि) मा मासिक रु ६५०/ प्रति सहभागि
११	आवास तथा खाना खर्च	३५०/	प्रति व्यक्ति प्रति दिन	आवास तथा खाना खर्च दिएको अवस्थामा क्र.स. १० लागु हुने छैन।
१२	तालिम व्यवस्थापन	१२५०/	प्रति तालिम	तालिम सन्चालनको लागि आवश्यक प्रबन्ध गर्नको लागि
१३	तालिम अनुगमन		आवश्यकता अनुसारको DSA	तालिमको प्रकृति हेरी कति दिन अनुगमन गर्न आवश्यक छ प्रस्ताव स्विकृत गर्ने अधिकारीले DSA तोक्ने
१४	नयाँ समूह बनाउदा	४७०/	प्रति सदस्य	MEDEP Model अनुसार PRA, आधारभुत सर्वेक्षण - (फर्म ए, बि, सि, डि र ई) तथा समूहमा आबद्ध गराइसके पछि समूह सदस्यको आधारमा गणना गरीने ।
१५	सर्वेक्षण फारम A, B, C, D र E कम्प्युटरमा इन्ट्रि गरेवापत	१२०/	प्रति फारम	डिमेगा संयोजक वा M&E data entry को लागि कार्यक्रमले मासिक पारिश्रमिक दिएको अवस्थामा यो लागु नहुने (फर्म भर्ने दायित्व डिमेगा संयोजक वा M&E data entry गर्ने व्यक्तिकै हुने)
१६	व्यवसायिक योजना बनाउन	रु. १२७०/ कार्यक्रमबाट रु ९००/ र सम्बन्धित उद्यमीबाट रु ३७०/	प्रति योजना	प्रत्येक बजार केन्द्रमा प्रति महिना बढिमा ३ वटा व्यवसायिक योजना तयार गरीने छ । तर यस्तो व्यवसायिक योजना एउटै उद्यमीको बर्षमा एक पटक भन्दा

क्र.स.	क्रियाकलाप विवरण	दर रु.	इकाई	कैफियत
	व्यवसायीक योजना परिमार्जन गर्नुपरेमा रु ५००।			बढी बनाउनु परेमा सम्बन्धित उद्यमीबाट रु ९००/ र कार्यक्रमबाट रु ३७०/ भुक्तानी दिइने छ।
१७	लघु कर्जा पहुँच तथा परिचालनमा गर्न	रु १०५/	प्रति उद्यमी	उद्यमीले ऋण प्रदायक संस्थाबाट ऋण प्राप्त गरेको आधारमा प्रदान गरिने
१८	बजारीकरण व्यवस्थापन सहयोग BDSPO शुल्क ● लेबलिंग/प्याकेजिंग ● विज्ञापन, एक्सपोजर भिजिट, बजार सूचना व्यवस्थापन प्रवाह/अन्तर सम्बन्ध कायम गराउन , खरीदकर्ता उद्यमी अन्तरक्रिया	रु २१००/ रु १४००/	प्रति प्रोडक्ट,	उल्लेखित बजारीकरण क्रियाकलाप सम्पन्न भएको प्रतिवेदन/ अनुगमनको आधारमा भुक्तानी गरिने यस भन्दा अन्य बजारीकरण सम्बन्धी सेवाहरू पुर्याउनु पर्ने भए विस्तृत प्रस्तावका आधारमा गर्न सकिनेछ।
१९	उपयुक्त प्रविधिमा पहुँच पुऱ्याउने BDSPO शुल्क	रु २८००/	प्रति वस्तु	(यसमा ४ दिन वरावरको सेवा आवश्यक पर्दछ भन्ने आधारमा तय गरीएको र भुक्तानी दिँदा उपयुक्त प्रविधि व्यवस्था भएको आधारमा दिइने यदि कुनै वस्तु वा व्यवसायमा उपयुक्त प्रविधि विकास गर्न ४ दिन भन्दा बढि समय लाग्ने देखिएका त्यस्ता वस्तुमा उपयुक्त प्रविधिको लागि लाग्ने पारिश्रमिक आवश्यकता र औचित्यको आधारमा प्रस्ताव स्विकृत गर्ने अधिकारीले स्विकृत गर्न सक्ने छ।
२०	फलोअप सहयोग, परामर्श तथा अनुगमन BDSPO शुल्क	रु १७५/ प्रति उद्यमी वा रु १७५०/ प्रति समूह। (११ जना वा सो भन्दा बढी भएमा)	प्रति उद्यमी/ समूह प्रति पटक	कुन कुन उद्यमीलाई के को लागि गर्ने हो आवश्यकता पहिचान गरी प्रस्तावमा उल्लेख गर्ने। समस्या समाधान भएको वा समाधानका लागि कुन उपाय गरी कहिलेसम्म समाधान हुने भन्ने स्पष्ट उल्लेख भएको प्रतिवेदनका आधारमा भुक्तानी गर्ने,
२१	उद्यमको प्रकृति अनुसार एकमुष्ट सबै व्यवसायिक सेवा प्याकेजमा प्रदान गर्दा लाग्ने खर्च अनुसूचि ७ मा छ। उद्यम गरीने स्थान र उद्यम कुन तह component बाट शुरु भएको छ, सो आधारमा २० प्रतिशतसम्म फेर बदल हुन सक्नेछ।			
२२	लघु उद्यमी समूहलाई	रु ७००/	प्रति समूह प्रति वर्ष	नयाँ समूहको लागि थप रु ५००/
२३	लघु उद्यमी समूह संघको लागि	रु १५००/	प्रति बैठक	एक वर्षमा १२ वटा बैठक नबढाई (दुई बैठकको अर्बधि २५ दिन भन्दा कम हुन नहुने (बैठकको अर्बधि अधिल्लो बैठकको

क्र.स.	क्रियाकलाप विवरण	दर रु.	इकाई	कैफियत
				मितिले २५ दिन भन्दा कम हुन नहुने)
२४	जिल्ला लघु उद्यमी समूह संघको बैठक	रु ४०००/ तराईमा, रु ६०००/ पहाड तथा हिमाली जिल्लामा	प्रति बैठक	एक वर्षमा १२ वटा बैठक नबढाइ (बैठकको अर्वाधि अघिल्लो बैठकको मितिले २५ दिन भन्दा कम हुन नहुने)
२५	क्र.स. नं १, २ र ३ को बजेट बाहेक अन्य खर्चको १० प्रतिशत संस्थालाई Overhead Cost दिइने छ			
यसमा उल्लेख भएका भन्दा अन्यको हकमा विस्तृत प्रस्तावका आधारमा स्वीकृत गराई कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिनेछ ।				

अनुसूचि (५.१)

प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्ने ढाँचा
प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्ने फारमको ढाँचा
त्रैमासिक प्रगति प्रतिवेदन

१. पृष्ठभूमि

२. उद्देश्य

३. सम्झौता मिति
सम्झौता अवधि

४ प्रगति पेश गरीएको अवधि:

५. प्रगति विवरण:

क्र स	क्रियाकलाप	एकाइ	लक्ष्य	प्रगति	प्रगति प्रतिशत	स्वीकृत बजेट	खर्च	फरक	लाभान्वित संख्या			स्था न	कैफिय त
			१	२	३=२/१ ×१००	४	५	६= ४-५	लक्ष्य	प्रगति	फरक		
१													
२													
३													
	जम्मा												

५.समस्या, सवाल तथा चुनौतिहरु:

६.समस्या समाधानका लागि गरीएका प्रयासहरु:

७.निष्कर्ष तथा भविष्यका लागि शिफारिसहरु:

८.प्रतिवेदन तयार पार्ने:

अनुसूचि (५.२)

स्थलगत अनुगमन भ्रमण प्रतिवेदन

१. अनुगमन/भ्रमण गर्ने व्यक्तिको नाम:

२. कार्यालय:

३. पद:

४. भ्रमण स्थान:

भ्रमण मिति:

५. भ्रमणको उद्देश्य:

६. भ्रमणका दौरान सम्पर्क गरीएका व्यक्तिहरु

७. अनुगमनको दौरानमा अवलोकन गरेका कुराहरु:

७. समस्या चुनौतिहरु तथा सबालहरु:

८. समस्या समाधानका उपायहरु

९. निष्कर्ष तथा सिफारिस:

प्रतिवेदन पेश गर्नेको हस्ताक्षर
मिती:

अनुसूचि (६)

स्तरोन्नतिका आधारहरू (Graduation Criteria)

सि.नं.	स्तरोन्नतिका आधारहरू	सूचक	कैफियत
१	पूर्ण रोजगारी	कम्तीमा २ जना रोजगार	उद्यमी स्वयम् पूर्ण रोजगार
२	आम्दानी खर्चको अवस्था	नोक्सानमा नगएको, (ज्याला र तलवहरू कटाएर नाफा भएको)	अघिल्लो वर्ष वा चालु वर्षको हिसाबको आधारमा
३	लघु वित्त चक्र	तेस्रो चरण समाप्त गरेको	तीन चरणको ऋण व्याज भुक्तानी (ऐच्छिक) पहिलो - रु. ८,०००/ दोस्रो - रु. १२,०००/ तेस्रो - रु. १५,०००/
४	उद्यम/व्यवसाय सञ्चालन वर्ष	सञ्चालन अवधि कम्तीमा २ वर्ष भएको	
५	विक्री प्रवाह	वार्षिक विक्रीमा वृद्धि	
६	लेखा पालन	कम्तीमा पनि गत वर्षको हिसाब किताब राखिएको	
७	दर्ता	गाविस वा जिल्ला लघु घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय/विकास समिति मा दर्ता भएको	ऐच्छिक
८	कूल पूँजी लगानी	कम्तीमा पनि रु. ५०,००० सम्म	ऐच्छिक
९			

साथै सक्रिय, अर्ध सक्रिय, निष्क्रिय र उद्यम छाडेका (Dropped) उद्यमीहरूलाई यसरी परिभाषित गरीएको छ:

सक्रिय उद्यमीहरू (Active Entrepreneurs) ती हुन् जसले

- उद्यमलाई मुख्य आय श्रोत को रूपमा लिएको छ
- वर्षै भरी नियमित रूपले उद्यम सञ्चालन गरेको छ
- कम्तीमा स्वयंलाई आफ्नो उद्यम/व्यवसायले पूर्ण रूपमा रोजगार दिएको छ
- ऋण लिएको भए नियमित रूपमा भुक्तान गरेको (अतिरिक्त) छ
- उद्यमलाई विस्तार गरी सकेको छ
- लघु उद्यमीहरूको बैठकमा नियमित सहभागि हुने गरेको
- कारोवारको हरहिसाब व्यवस्थित राखेको/राख्ने प्रयास गरेको

अर्ध सक्रिय उद्यमी/उद्यमहरू (Semi Active Entrepreneurs) ती हुन्, जसले

- उद्यमलाई Side Business रूपमा लिएको छ
- वर्षै भरी उद्यम सञ्चालन नगरी सिजनमा मात्र उद्यम सञ्चालन गरेको छ
- फुर्सतको समयमा मात्र व्यवसाय सञ्चालन गरेको
- व्यवसायिक सेवाहरूको अभावमा पूर्ण रूपमा व्यवसाय सञ्चालन हुन नसकेको वा विस्तारमा हुन नसकेको

निष्क्रिय उद्यमीहरू (Inactive Entrepreneurs) ती हुन्, जसले

- विगत छ महिना देखि विभिन्न कारणले गर्दा उद्यम बन्द गरेको छ

- समस्या समाधान भएको अवस्थामा उद्यमलाई पुनः सन्चालनमा ल्याउन सक्छ -ती समस्याहरू प्राविधिक समस्या, बजारीकरण, वसाई सरेर निश्चित समयको लागि बाहिर गएको, ऋण वा अन्य कुनै व्यवसायिक सेवाको अभाव आदि हुन सक्छन्)

छाडेका उद्यमीहरू (Dropped entrepreneurs) ती हुन् , जसले

- कुनै विशेष कारण जस्तै स्थायी वसाई सराई, मृत्यु वा विवाह गरी बाहिर गएको कारणले उद्यम/व्यवसाय बन्द गरेको र भविष्यमा उद्यम सञ्चालन गर्ने सम्भावना कम देखिएको ।

तालिका क.१: कृषि जन्य उद्यमका लागि संभाव्यता अध्ययन विवरण (Agro based Enterprise potentiality Survey)

जिल्ला:

क.स.	स्थान-२			श्रोत/उद्यम को प्रकार (३)	कच्चापदार्थको उपलब्धता-४		संभाव्य उद्यमको अनुमानित संख्या-५		उद्यमीहरुको अनुमानित संख्या-६			श्रोत विश्लेषणमा लाग्ने दिन-७	दर/दिन -८	जम्मा लागत-९	कैफियत	
	गा.ब. के. (२.१)	गा.वि.स./ न.पा. (२.२)	वस्ती (२.३)		एकाइ (४.१)	परिमाण (४.२)	व्यक्तीगत (५.१)	समूह/सामूहिक (५.२)	व्यक्तीगत (६.१)	समूह/सामूहिक (६.२)	जम्मा (६.३)					
१																
२																
३																

- कोलम नं. १ - कम संख्या उल्लेख गर्ने
- शीर्षक नं. २ अन्तरगत उद्यम स्थापना गर्ने ठाँउ (लोकेसन) उल्लेख गर्ने । ग्रामीण बजारकेन्द्र, गा.वि.स.वा नगरपालिका र वस्ती कोलमहरु क्रमशः २.१, २.२ र २.३ मा उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ३ मा कृषिजन्य उद्यमहरु जस्तै आरुबखडा, अदुवा प्रशोधन, लप्सी प्रशोधन जस्ता उद्यमहरु, जुन स्थानीय श्रोतमा आधारित छन तिनीहरुलाई उल्लेख गर्ने । कोलम ३ मा उल्लिखित श्रोतमा आधारित स्थापना गर्ने वास्तविक उद्यम उल्लेख गर्ने ।
- शीर्षक नं. ४ अन्तरगत स्थापना गर्न लागिएको उद्यमको लागि आवश्यक पर्ने कच्चापदार्थको उपलब्धताको बारेमा उल्लेख गर्नुपर्नेछ । साथै अनुसूचिमा कच्चापदार्थ आपूर्ति हुने ठाँउ समेत उल्लेख गर्नुपर्नेछ । कृपया कोलम ४.१ मा उपलब्ध हुने कच्चापदार्थको इकाई र पड्कित ४.२ मा उपलब्ध हुने कच्चापदार्थको परिमाण उल्लेख गर्नुहोस् ।
- शीर्षक नं. ५ उपलब्ध श्रोतमा आधारित रहेर स्थापना गर्न सकिने उद्यमको संख्या उल्लेख गर्ने । जहाँ कोलम नं. ५.१ मा व्यक्तितगत रुपमा स्थापना गर्न सकिने अनुमानित उद्यमको सङ्ख्या र कोलम नं. ५.२ मा समूह वा सामूहिक रुपमा स्थापना गर्न सकिने उद्यमको संख्या उल्लेख गर्ने ।

- शीर्षक नं. ६ अन्तरगत श्रृजना गर्न लागिएको उद्यमीहरूको अनुमानित सङ्ख्या तयार गर्ने । जहाँ कोलम ६.१ मा अनुमानित व्यक्तिगत उद्यमीहरूको संख्या र ६.२ मा समूहमा काम गर्ने उद्यमीहरूको अनुमानित संख्या उल्लेख गर्ने र कोलम ६.१, ६.२, र ६.३ मा जम्मा उद्यमीहरूको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- पडक्ति नं. ७ अन्तरगत संभाव्य श्रोत विश्लेषण गर्नका लागि आवश्यक पर्ने समयावधि -(दिन) उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ८ अन्तरगत श्रोत सर्वेक्षणका लागि दर (प्रति दिनको) उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ९ अन्तरगत श्रोत सर्वेक्षण गर्न लाग्ने लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १० अन्तरगत अन्य विस्तृत (सूचना सङ्कलन विधि, अनुसूचिहरू आदि) कुराहरू उल्लेख गर्ने ।

पर्यटकिय उद्योगलाई सहयोग पुऱ्याउने सम्भावनालाई ध्यानमा राखेर कृषिमा आधारित उद्यमहरूको विकास गरीनु पर्दछ । यस क्षेत्रमा भ्रमण गर्न सक्ने अनुमानित पर्यटकहरूको संख्या टेवल ए.४ मा छ जसअनुसार पर्यटकिय उद्योगलाई बिचार गरी कृषिमा आधारित उद्यमहरूको योजना तयार गर्नु पर्दछ ।

तालिका क. २: वन जन्य उद्यमका लागि संभाव्यता अध्ययन विवरण (Potentiality Survey for Forest Based Enterprise)

जिल्ला:

क.स. १	स्थल २			श्रोत- उद्यमको प्रकार ३	कच्चापदार्थको उपलब्धता ४		संभाव्य उद्यमको अनुमानित संख्या ५		उद्यमीको अनुमानित संख्या ६			श्रोत विश्लेषणका लागि लाग्ने दिन ७	दर (दिन) ८	जम्मा लागत ९	कैफियत १०	
	ग्रा. ब. के.२.१	गा.वि.स./न. पा. २.२	वस्ती २.३		एकाइ ४.१	परिमाण ४.२	व्यक्तिगत ५.१	समूह/सामूहिक ५.२	व्यक्तिगत ६.१	समूह/ सामूहिक ६.२	जम्मा ६.३					
१																
२																
३																

- कोलम नं. १ मा क्रम संख्या उल्लेख गर्ने
- शीर्षक नं. २ अन्तरगत उद्यम स्थापना गर्ने ठाँउ (लोकेसन) उल्लेख गर्ने । जहाँ ग्रमिण बजारकेन्द्र, गा.वि.स.वा नगरपालिका र वस्ती कोलम क्रमशः २.१, २.२ र २.३ मा उल्लेख गर्ने ।

- कोलम ३ मा उल्लेखित श्रोतमा आधारित स्थापना हुने वास्तविक उद्यम उल्लेख गर्ने ।
- शीर्षक नं. ४ अन्तरगत स्थापना गर्न लागिएको उद्यमको लागि आवश्यक पर्ने कच्चापदार्थको उपलब्धताको बारेमा उल्लेख गर्नुपर्नेछ । साथै अनुसूचिमा कच्चापदार्थ आपूर्ति हुने ठाँउ समेत उल्लेख गर्नुपर्नेछ । कृपया कोलम ४.१ मा उपलब्ध हुने कच्चापदार्थको एकाइ र पडोक्ति ४.२ मा उपलब्ध हुने कच्चापदार्थको परिमाण उल्लेख गर्नुहोस् ।
- शीर्षक नं. ५ उपलब्ध श्रोतमा आधारित रहेर स्थापना गर्न सकिने उद्यमको संख्या उल्लेख गर्ने । जहाँ कोलम नं. ५.१ मा व्यक्तिगत रूपमा स्थापना गर्न सकिने अनुमानित उद्यमको सङ्ख्या र कोलम नं. ५.२ मा समूह वा सामूहिक रूपमा स्थापना गर्न सकिने उद्यमको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- शीर्षक नं. ६ अन्तरगत श्रृजना गर्न लागिएको उद्यमीहरूको अनुमानित संख्या तयार गर्ने । जहाँ कोलम ६.१ मा अनुमानित व्यक्तिगत उद्यमीहरूको संख्या र ६.२ मा समुहमा काम गर्ने उद्यमीहरूको अनुमानित संख्या उल्लेख गर्ने र कोलम ६.१, ६.२, र ६.३ मा जम्मा उद्यमीहरूको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७ अन्तरगत संभाव्य श्रोत विश्लेषण गर्नका लागि आवश्यक पर्ने समयावधि -(दिन) उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ८ अन्तरगत श्रोत सर्वेक्षणका लागि दर (प्रति दिनको) उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं ९ अन्तरगत श्रोत सर्वेक्षण गर्न लाग्ने लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १० अन्तरगत अन्य विस्तृत (सूचना सङ्कलन विधि, अनुसूचिहरू आदि) कुराहरू उल्लेख गर्ने ।

तालिका क. ३: सेवामा आधारित उद्यमका लागि संभाव्यता अध्ययन विवरण (Potentiality Study for Service Based Enterprise)

जिल्ला:

क.स. १	स्थल २			श्रोत- उद्यमको प्रकार ३	अनुमानत ग्राहक संख्या ४		संभाव्य उद्यमको अनुमानित संख्या ५		उद्यमीको अनुमानित संख्या ६			विरलेषणका लागि लाग्ने दिन ७	दर (प्रति दिन) ८	जम्मा लागत ९	कैफियत १०
	ग्रा. ब. के.२.१	गा.वि.स./न.पा. २.२	वस्ती २.३		परिमाण ४.१	व्यक्तिगत ५.१	समूह/सामूहिक ५.२	व्यक्तिगत ६.१	समूह/ सामूहिक ६.२	जम्मा ६.३					
१	मेलाम्ची	शिखरपुर	बगुवा	टेलर	५४०	२	१	२	४	७	१.५	७००	१४००		
२	चौतारा	चौतारा		रेस्टुरेन्ट	६००	२		२		२	०.५	७००	३५०		
३															

- कोलम नं. १ - क्रम संख्या उल्लेख गर्ने
- शीर्षक नं. २ अन्तरगत उद्यम स्थापना गर्ने ठाँउ (लोकेसन) उल्लेख गर्ने । जहाँ ग्रामीण बजारकेन्द्र, गा.वि.स.वा नगरपालिका र वस्ती कोलमहरु क्रमशः २.१, २.२ र २.३ मा उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ३ अन्तरगत सिलाई कटाई, सैलुन, ब्यूटीपीलर, घट्ट आदि जस्ता स्थापना गर्न योजना बनाइएका उद्यमका प्रकारहरु उल्लेख गर्ने ।
- शीर्षक नं. ४ अन्तरगत स्थापना गर्न योजना बनाइएका उद्यमका ग्राहक/केताहरुको संभावित संख्या उल्लेख गर्ने । जहाँ लक्षित बजारलाई आवश्यक सेवा दिन सक्ने उद्यमको संख्या समेत उल्लेख गर्ने । कोलम नं. ४.१ र ४.२ मा अनुमानित ग्राहक/केताको संख्या समेत उल्लेख गर्ने ।
- शीर्षक नं. ५मा उपलब्ध श्रोतमा आधारित रहेर स्थापना गर्न सकिने उद्यमको संख्या उल्लेख गर्ने । जहाँ कोलम नं. ५.१ मा व्यक्तिगत रुपमा स्थापना गर्न सकिने अनुमानित उद्यमको सङ्ख्या र कोलम नं. ५.२ मा समूह वा सामूहिक रुपमा स्थापना गर्न सकिने उद्यमको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- शीर्षक नं. ६ अन्तरगत श्रृजना गर्न लागिएको उद्यमीहरुको अनुमानित सङ्ख्या तयार गर्ने । जहाँ कोलम ६.१ मा अनुमानित व्यक्तिगत उद्यमीहरुको संख्या र ६.२ मा समूहमा काम गर्ने उद्यमीहरुको अनुमानित संख्या उल्लेख गर्ने र कोलम ६.१, ६.२, र ६.३ मा जम्मा उद्यमीहरुको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७ अन्तरगत संभाव्य श्रोत विश्लेषण गर्नका लागि आवश्यक पर्ने समयावधि (दिन) उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ८ अन्तरगत श्रोत सर्वेक्षणका लागि दर (प्रति दिनको) उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं ९ अन्तरगत श्रोत सर्वेक्षण गर्न लाग्ने लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १० अन्तरगत अन्य विस्तृत (सूचना सङ्कलन विधि, अनुसूचिहरु आदि) कुराहरु उल्लेख गर्ने ।

तालिका क. ४: पर्यटनमा आधारित उद्यमका लागि संभाव्यता अध्ययन विवरण (Potentiality Survey for Tourism Based Enterprise)

Deleted: १।

जिल्ला:

क्र. सं. १	स्थल (२)			पर्यटकहरुको आगमन हुन सक्ने संख्या प्रति वर्ष *३	उद्यमको प्रकार ४				उद्यमीको अनुमानित संख्या ५			सर्वेक्षण गर्न लाग्ने दिन ६	दर (प्रतिदिन) ७	जम्मा लागत ८	कैफियत
	ग्रा. व. के. २.१	गा. वि. स./न.पा. २.२	वस्ती २.३						व्यक्तिगत ५.१	समूह/सामूहिक ५.२	जम्मा ५.३				
१															
२															
३															

पर्यटकहरुको संख्यामा आधारित भएर, विभिन्न प्रोडक्टहरुको आपूर्ति श्रृंखलाको माग कति हुन्छ भन्ने सम्बन्धमा अनुमान गर्नु पर्दछ ।

- कोलम नं. १ - कम संख्या उल्लेख गर्ने
- शीर्षक नं. २ अन्तरगत उद्यम स्थापना गर्ने ठाँउ (लोकेसन) उल्लेख गर्ने । जहाँ ग्रमिण बजारकेन्द्र, गा.वि.स.वा नगरपालिका र वस्ती कोलमहरु क्रमशः २.१, २.२ र २.३ मा उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ३ त्यस क्षेत्रमा प्रतिवर्ष भ्रमण गर्न सक्ने संभाव्य पर्यटकहरुको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- शीर्षक नं. ४ अन्तरगत त्यस क्षेत्रमा प्रतिवर्ष भ्रमण गर्न सक्ने संभाव्य आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरुको अनुमानित संख्या उल्लेख गर्ने साथै पर्यटकहरुलाई सेवा प्रदान गर्न सक्ने अनुमानित सेवा उद्यमहरुको संख्या उल्लेख गर्ने । जसमा वस्नका लागि आवास, होटल, रेष्टुरेन्ट, गाइड तथा अन्य सेवाहरु पर्दछन् ।
- शीर्षक नं. ५ अन्तरगत श्रृजना गर्न लागिएको अनुमानित उद्यमीको संख्या उल्लेख गर्ने । जहाँ कोलम नं. ५.१ मा अनुमानित व्यक्तिगत उद्यमीको संख्या र कोलम नं. ५.२ मा समूह वा सामूहिक रुपमा काम गर्ने उद्यमीको संख्या उल्लेख गर्ने र कोलम ५.३ मा जम्मा संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ६ मा संभाव्यता अध्ययनका लागि आवश्यक समयवाधि (दिनमा) उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ८ अन्तरगत सूचना सङ्कलन र विश्लेषणका लागि दर (प्रति दिनको) उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं ९ अन्तरगत श्रोत सर्वेक्षण गर्न लाग्ने लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १० अन्तरगत अन्य विस्तृत (सूचना सङ्कलन विधि, अनुसूचिहरु आदि) विवरणहरु उल्लेख गर्ने ।

तालिका क.५: कलामा आधारित उद्यमका लागि संभाव्यता अध्ययन विवरण (Potentiality Survey for Artisan Based Enterprise)

जिल्ला:

क.स. १	स्थल २			उद्यमको प्रकार ३	मौलिक ज्ञान र सीप भएका व्यक्तिहरूको संख्या ४		अनुमानित संभाव्य उद्यमको संख्या ५		अनुमानित उद्यमीहरूको संख्या ६			श्रोत विश्लेषणमा लाग्ने दिन ७	दर/दिन ८	जम्मा लागत ९	कैफियत १०	
	ग्रा.ब.के., २.१	गा.वि.स./नगरपालिका २.२	वस्ती २.३		भईरहेका ४.१	तालिम दिनुपर्ने ४.२	व्यक्तिगत ५.१	समूह/समूहिक ५.२	व्यक्तिगत ६.१	समूह/सामूहिक ६.२	जम्मा ६.३					
१																
२																
३																

- कोलम नं.१ मा कम संख्या उल्लेख गर्ने
- शीर्षक नं.२ :अन्तरगत उद्यम स्थापना गर्ने स्थल उल्लेख गर्ने । जहाँ २.१ मा ग्रा/ब.के., २.२ मा गा.वि.स./नगरपालिका र ३.३ मा वस्ती उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ३ मा काठको मुखुण्डो, बेतबाँसका सामनहरु , सल्लेपीरका सज्जावटका सामनहरु ,पौभा, थाङ्का पेन्टिङ आदि जस्ता श्रोतहरूको उल्लेख गर्ने । साथै ती श्रोतमा आधारित वास्तविक उद्यम समेत उल्लेख गर्ने ।
- शीर्षक नं. ४: अन्तरगत उद्यम स्थापना गर्न आवश्यक पर्ने मौलिक ज्ञान र सीप भएका मानवीय शक्तिको संख्या उल्लेख गर्ने । साथै कोलम नं.४.१ मा उद्यम स्थापना गर्न आवश्यक पर्ने मौलिक ज्ञान भएका व्यक्तिहरूको संख्या र कोलम नं.४.२ मा उद्यमको लागि आवश्यक पर्ने तालिम दिएर तयार पार्नु पर्ने मानवीय शक्तिको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- शीर्षक नं. ५: अन्तरगत बजारको माग र सीप प्रयोग गरी स्थापना गर्न सकिने उद्यमको संख्या उल्लेख गर्ने । साथै कोलम नं.५.१ मा व्यक्तिगत उद्यमीहरूको संख्या र कोलम नं.५.२ मा समूह वा सामूहिक रुपमा स्थापना गर्न सकिने उद्यमको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- शीर्षक नं. ६: अन्तरगत श्रृजना गर्न लागिएको अनुमानित उद्यमीहरूको संख्या उल्लेख गर्ने । साथै कोलम नं.६.१ मा अनुमानित व्यक्तिगत उद्यमीको संख्या र ६.२ मा समूह/सामूहिक उद्यमीहरूको संख्या उल्लेख गर्ने
- कोलम नं. ७ मा श्रोत संभाव्यता अध्ययनका लागि आवश्यक समयावधि (दिनमा) उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ८ मा श्रोत सर्वेक्षणमा लाग्ने दर प्रति दिन उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं ९ अन्तरगत श्रोत सर्वेक्षण गर्न लाग्ने जम्मा लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १० अन्तरगत अन्य विस्तृत (सूचना सङ्कलन विधि, अनुसूचिहरु आदि) विवरणहरु उल्लेख गर्ने ।

तालिका ख.१ : गा.वि.स. हरुमा भएका जातिगत जनसंख्या विवरण (Description of Population by Ethnic Composition and by VDC)

जिल्ला:

साल:

गा.वि.स.	जनसङ्ख्या																युवा	भिन्न किसिमले सक्षम	
	तराई दलित		पाहाडी दलित		तराई जनजाति		पाहाडी जनजाति		तराई ब्राह्मण क्षेत्री		पाहाडी ब्राह्मण क्षेत्री		अन्य मधेसी		मधेसी				
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला			पुरुष
जम्मा																			

तालिका ख.२ जातिगत र लिंगका आधारमा लघु उद्यमी समूह विवरण (Description of MEGs by Ethnicity and Sex)

जिल्ला:

गा वि स

ल.उ.स.को नाम	तराई दलित		पाहाडी दलित		तराई जनजाति		पाहाडी जनजाति		तराई ब्राह्मण क्षेत्री		पाहाडी ब्राह्मण क्षेत्री		अन्य मधेसी		मधेसी		युवा		भिन्न किसिमले सक्षम	
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला

ल.उ.स. -लघु उद्यमी समूह

तालिका ख.३: जातिगत तथा ग्रामीण बजार केन्द्रका आधारमा छानिएका लक्षित वर्गको विवरण (Description of MEGs by Ethnicity and RMC)

जिल्ला:

क. स.	ग्रा/ब.के..	हिमाली दलित			तराई दलित			हिमाली जनजाति			तराई जनजाति			हिमाली ब्राह्मण क्षेत्री			तराई ब्राह्मण क्षेत्री			अन्य मधेसी			मूस्लिम			अन्य			युवा		भिन्न किसिमले सक्षम		कुल जम्मा			
		पु	म	ज	पु	म	ज	पु	म	ज	पु	म	ज	पु	म	ज	पु	म	ज	पु	म	ज	पु	म	ज	पु	म	ज	पु	म	पु	म	ज			
१																																				

नेट: म: महिला, पु: पुरुष, ज: जम्मा

तालिका ग.२: नयां उद्यमी उद्यम श्रृजना गर्न उद्यमशीलता विकास तालिमको आवश्यकता पहिचान विवरण

क.सं. १	गा/ब.के. २	गा. वि. स. ३	आवश्यक उद्यमशीलता तालिमको नाम ४.१	आवश्यक पर्ने तालिम संख्या ४.२	सहभागिहरुको संख्या ५			अनुमानित लागत ६			कैफियत
					पुरुष	महिला	जम्मा	प्रकृया लागत ६.१	प्याकेज लागत ६.२	कुल लागत ६.३	

- कोलम नं. १ मा क्रम संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. २ मा ग्रामीण बजारकेन्द्र उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ३ मा गाउँ विकास समितिको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ४.१ र ४.२ मा गा .वि.स. मा सञ्चालन गरीने उद्यमशीलता विकास तालिमहरुको नाम (TOPE or TOSE or both TOPE/TOSE) र संख्या उल्लेख गर्ने ।
- शीर्षक नं. ५ अन्तरगत सहभागिहरुको संख्या उल्लेख गर्ने
- शीर्षक नं. ६ अन्तरगत अनुमानित लागत उल्लेख गर्ने । कोलम नं. ६.१ मा तालिम व्यवस्थापन गर्दा लाग्ने लागत, कोलम नं. ६.२ मा तालिम सञ्चालन गर्दा लाग्ने लागत र कोलम नं. ६.३ मा तालिमको लागि आवश्यक पर्ने कुल खर्च उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७ मा अन्य कुनै विशेष कुराहरु (अनुसूचिमा छुटेका) छुने भने उल्लेख गर्ने ।

तालिका ग.३: प्राविधिक सीपतालिमको लेखाजोखा विवरण (Technical Skill Training)

क.सं. १	उद्यमको प्रकार २	ग्रा. ब. के. ३	गा. वि. स. ४	बस्ती ५	लघु उद्यमीहरुको संख्या ६	आवश्यक पर्ने प्राविधिक सीपको किसिम ७	सेवा प्रदायक संस्था/व्यक्ति ८	प्रकृया लागत ९	प्याकेज लागत १०	जम्मा लागत ११	कैफियत १२
१											

- कोलम नं. १ मा क्रमसंख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. २ मा श्रृजना गर्न लागिएको उद्यमको प्रकार उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ३ मा ग्रामीण बजारकेन्द्रको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ४ मा गा .वि.स.को नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ५ मा वस्तीको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ६ मा लघु उद्यमीहरुको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७ मा मागको आधारमा तोकिएको प्राविधिक सीप तालिमको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ८ मा तालिम प्रदान गर्ने संस्था वा श्रोतव्यक्तिको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ९ मा तालिम प्रकृत्यामा आवश्यक पर्ने लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १० मा तालिमको अनुमानित लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ११ मा तालिमको अनुमानित कुल लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १२ मा छुटेका कुरा उल्लेख गर्ने ।

तालिका ग.४: वित्तीय सेवामा पहुँच पुन्याउन गरीएको लेखाजोखा विवरण (Assesment for Providing Access to Financial Services)

क्र.सं. १	उद्यमको प्रकार २	ग्रा. ब. के. ३	गा. वि. स. ४	बस्ती ५	लघु उद्यमीहरुको संख्या ६	संभाव्य लघुकर्जा प्रदायक संस्था ७	लघुकर्जा प्रदायक संस्था रहेको स्थान ८	प्रकृया लागत ९	प्याकेज लागत १०	जम्मा लागत ११	कैफियत १२
१											

- कोलम नं. १ मा क्रम संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. २ मा श्रृजना गर्न लागिएको उद्यमको प्रकार उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ३ मा ग्रामीण बजारकेन्द्रको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ४ मा गा .वि.स.को नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ५ मा बस्तीको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ६ मा लघु कर्जा आवश्यक पर्ने लघु उद्यमीहरुको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७ मा संभाव्य लघु कर्जा प्रदायक संस्थाको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ८ मा संभाव्य लघु कर्जा प्रदायक संस्था रहेको स्थलको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ९ मा वित्तीय सेवा प्रदान गर्ने प्रकृत्यामा लागेको लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १० मा वित्तीय सेवा प्रदान गर्दाको प्याकेज लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ११ मा वित्तीय सेवा प्रदान गर्न लागेको जम्मा लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १२ मा छुटेका कुरा उल्लेख गर्ने ।

तालिका ग.५: उपयुक्त प्रविधिमा पहुँच पुऱ्याउन गरीएको लेखाजोखा विवरण (Assessment of Appropriate Technology Services)

क. स. १	उद्यमको प्रकार २	गा. ब. के. ३	समूहको नाम ४	गा. वि. स. बस्ती ५	लघु उद्यमीहरूको संख्या ६	आवस्यक पर्ने उपयुक्त प्रविधि (उपकरणको नाम) ७	उपयुक्त प्रविधि प्रदायक संस्था ८	प्रकृया लागत ९	उपकरण लागत १०	जम्मा लागत ११	कैफियत १२
१											

- कोलम नं. १ मा क्रम संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. २ मा श्रृजना गर्न लागिएको उद्यमको प्रकार उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ३ मा ग्रामीण बजारकेन्द्रको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ४ मा समूहको को नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ५ मा गा .वि.स.र वस्तीको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ६ मा उपयुक्त प्रविधि आवस्यक पर्ने लघु उद्यमीको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७ मा आवस्यक पर्ने उपयुक्त प्रविधि/उपकरणको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ८ मा आवस्यक पर्ने उपयुक्त प्रविधि प्रदायक संस्था वा श्रोतव्यक्तिको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ९ मा प्रविधि प्रदान गर्ने प्रकृयामा लागेको लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १० मा प्रविधिको अनुमानित लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ११ मा उपयुक्त प्रविधिका लागि लागेको जम्मा लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १२ मा छुटेका कुरा उल्लेख गर्ने ।

तालिका ग.६: बजारिकरणमा पहुँच पुऱ्याउन गरीएको लेखाजोखा विवरण (Potentiality Survey for Marketing Support Services)

क. स. १	उद्यमको प्रकार २	ग्रा. ब. के. ३	वस्ती ४	लघु उद्यमीको संख्या ५	बजारिकरणका लागि आवश्यक पर्ने सहयोगको किसिम ६					अनुमानित लागत ७			कैफियत ८
					बजार अध्ययन भ्रमण	लेवलिङ	प्याकेजिङ	व्यापार मेला	अन्य	प्रकृया लागत ७.१	प्याकेज लागत ७.२	जम्मा लागत ७.३	

- कोलम नं. १ मा कम संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. २ मा श्रृजना गर्न लागिएको उद्यमको प्रकार उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ३ मा ग्रामीण बजारकेन्द्रको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ४ मा गा .वि.स. तथा वस्तीको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ५ मा बजारीकरण सहयोग आवश्यक पर्ने लघु उद्यमीको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ६ मा मागका आधारमा आवश्यकता अनुसार बजार अध्ययन भ्रमण, लेवलिङ, प्याकेजिङ तथा अन्य सहयोग कार्यक्रमका प्रकार उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७ मा अनुमानित लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७.१ मा माग भएको कार्यक्रमको प्रकृत्यामा आवश्यक पर्ने लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७.२ मा बजारीकरण सेवाका लागि आवश्यक पर्ने अनुमानित प्याकेज लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७.३ मा बजारीकरण सेवाका लागि आवश्यक पर्ने अनुमानित कुल खर्च उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ८ मा अन्य कुनै विशेष कुरा (अनुसूचिमा छुटेका) उल्लेख गर्ने ।

तालिका ग.७: साभा सुविधा केन्द्रमा सहयोग पुऱ्याउन गरीएको लेखाजोखा विवरण

क.स. १	साभा सुविधाकेन्द्रको प्रकार २	ग्रा/ब. के. ३	समूहको नाम ४	गा. वि.स. वस्ती ५	लघु उद्यमीहरुको संख्या ६								साभा सुविधा केन्द्र व्यवस्थापन प्रकृया ७	अनुमानित लागत ८				हस्तान्तरण गरीने अनुमानित मिति	कैफिय त १०
					दलित		आदिवासी जनजाति		अन्य		जम्मा			सहकारी/प्राइभेट कम्पनी वा साभेदारी	लघु उद्यम विकास कार्यक्रम	लाभग्राही	अन्य		
					म	पु	म	पु	म	पु	म	पु							

- कोलम नं. १ मा क्रम संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. २ मा सहयोगका लागि योजना गरीएको साभा सुविधा केन्द्रको प्रकार उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ३ मा ग्रामीण बजारकेन्द्रको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ४ र ५ मा क्रमशः समूह को नाम र ठेगाना (गा .वि.स. तथा वस्तीको) नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ६ मा साभा सुविधाकेन्द्र भाग गरेका लघु उद्यमीहरुको संख्या उल्लेख गर्ने । जसमा दलित, आदिवासी जनजाति, अन्य र महिला र पूरुषको समेत विस्तृत विवरण उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७ मा साभा सुविधाकेन्द्र व्यवस्थापन प्रकृया उल्लेख गर्ने । (सहकारी संस्था/प्राइभेट कम्पनी/साभेदारी संस्था)
- कोलम नं. ८ मा अनुमानित लागत (कस कसले कति व्यहोने सहितको) उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ९ मा साभा सुविधा केन्द्र समूदायलाई हस्तान्तरण गरीने अनुमानित मिति उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १० मा अन्य कुनै विशेष कुरा (अनुसूचिमा छुटेका) उल्लेख गर्ने ।

तालिका ग.८: सहभागितात्मक कार्य अनुसन्धान विवरण (Participatory Action Research)

क.स. १	सहभागितात्मक कार्य अनुसन्धानको किसिम २	ग्रा. ब. के. ३	गा.वि. स. ४	वस्ती ५	लघु उद्यमीहरूको संख्या ६								PAR व्यवस्थापन प्रकृया ७	अनुमानित लागत ८				कार्य सम्पन्न हुने मिति ९	कैफियत १०
					दलित		आदिवासी जनजाति		अन्य		जम्मा			लघु उद्यम विकास कार्यक्रम	लाभ ग्राहि	अन्य	जम्मा		
					म	पु	म	पु	म	पु	म	पु							

- कोलम नं. १ मा कम संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. २ मा सहयोगका लागि योजना गरीएको सहभागितात्मक कार्य अनुसन्धानको प्रकार उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ३ मा ग्रामीण बजारकेन्द्रको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ४ र ५ मा क्रमशः गा .वि.स. तथा वस्तीको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ६ मा सहभागितात्मक कार्य अनुसन्धान माग गरेका लघु उद्यमीहरूको संख्या उल्लेख गर्ने । जसमा दलित, आदिवासी जनजाति, अन्य र महिला र पुरुषको समेत विस्तृत विवरण उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७ मा सहभागितात्मक कार्य अनुसन्धान व्यवस्थापन प्रकृया उल्लेख गर्ने । (समूह, सहकारी संस्था/प्राइभेट कम्पनी/साभेदारी संस्था)
- कोलम नं. ८ मा अनुमानित लागत (कस कसले कति व्यहोर्ने सहितको) उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ९ मा सहभागितात्मक कार्य अनुसन्धान सम्पन्न गरीने अनुमानित मिति उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १० मा अन्य कुनै विशेष कुरा (अनुसूचिमा छुटेका) उल्लेख गर्ने ।
- साथै प्रत्येक PAR को आवश्यकता र औचित्य सहितको विस्तृत प्रस्ताव छुट्टै पेश गर्नु पर्ने छ ।

तालिका घ.१: मौजूदा उद्यमीहरूको स्थिति विश्लेषण तथा लेखा जोखा जिल्ला:

क्र.स	लघु उद्यमीको नाम	गा/ब.के.	गा.वि.स.	उद्यम	उद्यम स्थापना भएको मिति	लघु उद्यमीको अवस्था					मुख्य समस्या	समस्या समाधानको संभाव्य उपायहरू	कैफियत
						स्तरोन्नती भएका	सकृय	अर्धसकृय	निस्कृय	छोडेको			
१													
२													
३													

- यस तालिकालाई मेगा बैठक, डि मेगा तथा BDSPO को स्थलगत भ्रमण, फलो अप र अनुगमनको आधारमा त्रैमासिक रुपमा अध्यावधिक गर्दै लानु पर्दछ । र भै रहेका उद्यमीहरूलाई सहयोग पुऱ्याउने मुख्य आधार यसलाई नै मानिने छ ।

तालिका घ.२ : उद्यमशीलता तालिम (TOEE/TOGE)

क्र.सं. १	गा/ब.के. र गा.वि.स. २	उद्यमको प्रकार ३	आवस्यक पर्ने तालिम कार्यक्रमको संख्या ४	सहभागि संख्या ५			अनुमानित लागत ६			कैफियत ७
				पुरुष	महिला	जम्मा	प्रकृया लागत	प्याकेज लागत	जम्मा लागत	

Deleted: ¶
¶

- कोलम नं. १ मा कम संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. २ मा ग्रामीण बजारकेन्द्र र गा.वि.स. उल्लेख गर्ने ।

- कोलम नं. ३ मा हाल उद्यमीहरूले सञ्चालन गरीरहेको उद्यमको प्रकार उल्लेख गर्ने । यदि एउटै सहभागिले एउटै बजारकेन्द्रमा एक भन्दा बढि व्यवसाय सञ्चालन गरेमा सोको प्रकार समेत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ४ मा ग्रामीण बजारकेन्द्रमा आवश्यक पर्ने तालिम संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ५ मा महिला र पुरुष सहित जम्मा सहभागि संख्या उल्लेख गर्ने ।
- शीर्षक नं. ६ अन्तरगत तालिम सञ्चालन का लागि अनुमानित लागत उल्लेख गर्ने । कोलम नं. ६.१ मा तालिम सञ्चालन का लागि आवश्यक पर्ने अनुमानित व्यवस्थापन लागत, कोलम नं. ६.२ मा अनुमानित तालिम लागत र कोलम नं. ६.३ मा तालिमको जम्मा लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७ मा अन्य कुनै विशेष कुरा (अनुसूचिमा छुटेका) उल्लेख गर्ने ।
- यस प्रकारको तालिम उद्यम शुरु भएको ८ महिना देखि १ वर्षको अवधिमा विस्तार हुन सक्ने सम्भावनालाई ध्यानमा राखी आवश्यकता हेरि प्रदान गर्न सकिने छ ।
- आवश्यकता हेरी TOEE मात्र वा TOGE मात्र वा दुवै TOEE/TOGE प्रदान गर्न सकिने छ ।

तालिका घ.३ : पुनर्ताजकीय र एडभान्स प्राविधिक सीपतालिमका लागि लेखाजोखा विवरण (Assesment of Refresher and Advanced Technical Skill Training)

क.सं. १	उद्यमको प्रकार २	गा./ब.के. ३	गा.वि.स. र वस्ती ४	लघु उद्यमीहरूको संख्या ५	आवश्यक परेको प्राविधिक सीप तालिमको प्रकार ६		तालीम दिने सेवा प्रदायक संस्था वा श्रोत व्यक्ति ७	प्रकृया लागत ८	प्याकेज तागत ९	कुल लागत १०	कैफियत ११
					पुनःताजकी	एडभान्स					
१											
२											

- कोलम नं. १ मा क्रम संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. २ मा सहयोगका लागि योजना गरीएको उद्यमको प्रकार उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ३ मा मा ग्रामीण बजारकेन्द्रको नाम उल्लेख गर्ने ।

- कोलम नं. ४ मा गाउँ विकास समिति र वस्ती उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ५ मा पुनःताजकीय तथा परिस्कृत प्राविधिक सीप तालिम आवश्यक पर्ने लघु उद्यमीहरूको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ६ मा माग भएको तथा आवश्यक परेको पुनःताजकीय तथा परिस्कृत प्राविधिक सीप तालिमको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७ तालिम प्रदान गर्ने सेवा प्रदायक संस्था तथ श्रोत व्यक्तिको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ८ मा प्रकृया तथा योजनाका लागि आवश्यक लागत उल्लेख गर्ने ।
- शीर्षक नं. ९ अन्तरगत तालिम सञ्चालन का लागि अनुमानित लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १० मा तालिमको जम्मा अनुमानित लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ११ मा अन्य कुनै विशेष कुरा (अनुसूचिमा छुटेका) उल्लेख गर्ने ।
- तालिम प्रदान गर्दा व्यवसायिक योजना र औचित्य सहितको छुट्टै प्रस्ताव पेश गर्नु अनिवार्य हुने छ ।

तालिका घ.४ : व्यवसायिक योजनाको पुनरावलोकन (Review of Business Plan)

क्र. सं. १	उद्यमी/उद्यमको नाम २	ग्रा/ब.के. ३	उद्यमको प्रकार ४		सामूहिक उद्यमको सन्दर्भमा लघु उद्यमीहरूको संख्या ५	व्यावसायिक योजना लेखाजोखा गर्न आवश्यक पर्ने दिन ६	दर (लागत प्रतिदिन) ७	जम्मा प्याकेज लागत ८	कैफियत ९
			सामूहिक	व्यक्तिगत					

- कोलम नं. १ मा क्रम संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. २ मा सहयोगका लागि योजना गरीने उद्यमी र उद्यम तथा सामूहिक भए उद्यमी संख्या र उद्यमको प्रकार उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ३ मा मा ग्रामीण बजारकेन्द्रको नाम उल्लेख गर्ने ।

- कोलम नं. ४ मा सामूहिक तथा व्यक्तिगत उद्यमको प्रकार उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ५ मा Revised Business Plan आवश्यक परेका उद्यमीहरूको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ६ आवश्यक परेको व्यावसायिक योजना तयार गर्न आवश्यक पर्ने समयवधि (दिन) उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७ मा प्रतिदिनको लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ८ मा व्यावसायिक योजना Review का लागि आवश्यक पर्ने जम्मा लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ९ मा अन्य कुनै विशेष कुरा (अनुसूचिमा छुटेका) उल्लेख गर्ने ।

तालिका घ.५: वित्तीय पहुँच सहयोग सेवा (Scaling up of Financial Support Services)

क. सं. १	उद्यमको प्रकार २	ग्रा.ब. के. ३	गा.वि.स. ४	वस्ती ५	लघु उद्यमीहरूको संख्या ६	संभावित लघु वित्त संस्थाहरू ७	लघु वित्त संस्था भएको स्थान ८	प्रकृया लागत ९	प्याकेज लागत १०	जम्मा लागत ११	कैफियत १२
ज्ञ											

- कोलम नं. १ मा कम संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. २ मा सहयोगका लागि योजना गरीएको उद्यमी वा उद्यमको प्रकार उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ३ मा मा ग्रामीण बजारकेन्द्रको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ४ मा गा.वि.स.को नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ५ मा वस्तीको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ६ मा लघु कर्जा आवश्यक परेका उद्यमीहरूको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७ मा संभाव्य लघु कर्जा प्रदायक संस्थाको नाम उल्लेख गर्ने ।

- कोलम नं. ८ मा संभाव्य लघु कर्जा प्रदायक संस्था रहेको स्थलको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ९ मा वित्तीय सेवा प्रदान गर्ने प्रकृत्यामा लागेको लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १० मा वित्तीय सेवा प्रदान गर्दाको प्याकेज लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ११ मा वित्तीय सेवा प्रदान गर्न लागेको जम्मा लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १२ मा यदि अन्य केही कुरा उल्लेख गर्नु भए उल्लेख गर्ने । यदि धेरै लेख्नु पर्ने भए कैफियतमा उल्लेख गरी छुट्टै पेश गर्ने ।

तालिका घ.६: बजार विस्तार तथा प्रबर्द्धन (Marketing promotion and scaling up services)

क.स. १	उद्यमको प्रकार २	ग्रा. ब. के. ३	वस्ती ४	लघु उद्यमीको संख्या ५	बजारीकरणका लागि आवश्यक पर्ने सहयोगको किसिम ६					अनुमानित लागत ७			कैफियत ८
					बजार अध्ययन भ्रमण	लेवलिङ	प्याकेजिङ	व्यापार मेला	अन्य	प्रकृत्या लागत ७.१	प्याकेज लागत ७.२	जम्मा लागत ७.३	

- कोलम नं. १ मा क्रम संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. २ मा सहयोग गर्न आवश्यक उद्यमको प्रकार उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ३ मा ग्रामीण बजारकेन्द्रको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ४ मा गा .वि.स. तथा वस्तीको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ५ मा बजारीकरण सहयोग आवश्यक पर्ने लघु उद्यमीको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ६ मा मागका आधारमा आवश्यकता अनुसार बजार अध्ययन भ्रमण, लेवलिङ्, प्याकेजिङ तथा अन्य सहयोग कार्यक्रमका प्रकार उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७ मा अनुमानित लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७.१ मा माग भएको कार्यक्रमको प्रकृत्यामा आवश्यक पर्ने लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७.२ मा बजारीकरण सेवाका लागि आवश्यक पर्ने अनुमानित प्याकेज लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७.३ मा बजारीकरण सेवाका लागि आवश्यक पर्ने अनुमानित कुल खर्च उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ८ मा अन्य कुनै विशेष कुरा (तालिकामा छुटेका भए) उल्लेख गर्ने ।

तालिका घ.७: स्तरिय प्रविधि सहयोग सेवा (Advanced Technology Support Services)

क. स. १	उद्यमको प्रकार २	ग्रा. ब. के. ३	गा. वि. स. ४	बस्ती ५	लघु उद्यमीहरुको संख्या ६	आवश्यक पर्ने उपयुक्त प्रविधिको प्रकार ७	उपयुक्त प्रविधि प्रदायक संस्था ८	प्रकृया लागत ९	उपकरण लागत १०	जम्मा लागत ११	कैफियत १२

- कोलम नं. १ मा कम संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. २ मा सहयोग गर्न लागिएको उद्यमको प्रकार उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ३ मा ग्रामीण बजारकेन्द्रको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ४ मा गा .वि.स.को नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ५ मा वस्तीको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ६ मा उपयुक्त प्रविधि आवश्यक पर्ने लघु उद्यमीको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७ मा आवश्यक पर्ने उपयुक्त प्रविधिको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ८ मा आवश्यक पर्ने उपयुक्त प्रविधि प्रदायक संस्था वा श्रोतव्यक्तिको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ९ मा प्रविधि प्रदान गर्ने प्रकृत्यामा लागेको लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १० मा प्रविधिको अनुमानित लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ११ मा उपयुक्त प्रविधिका लागि लागेको जम्मा लागत उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. १२ मा कुनै थप गर्नु पर्ने कुराहरु भए उल्लेख गर्ने ।

तालिका घ.द: अनुगमन, फलो अप, परामर्श सेवा (Follow Up, Monitoring and Counseling Services)

क. स. १	उद्यमको प्रकार २	गा. ब. के. ३	लघु उद्यमीहरूको संख्या ४	हालको समस्या/अवस्था	आवश्यक पर्ने सेवाहरूको किसिम (दिन) ५					दर (लागत प्रतिदिन) ६	जम्मा प्याकेज लागत ७	कैफियत	
					अनुगमन र परामर्श	सहकारी अभिमुखिकरण	व्यावसायिक योजना						जम्मा
	लप्सी क्याण्डी उद्यम	चौतारा	२५	हालै स्थापना भएको, विक्त गर्न समस्या	२	२	३			७	७००	४९००	१९६ प्रति उद्यमी

- कोलम नं. १ मा कम संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. २ मा सहयोग गर्न पहिचान गरीएको उद्यमको प्रकार उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ३ मा ग्रामीण बजारकेन्द्रहरूको नाम उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ४ मा लाभान्वित हुने उद्यमी संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ५ मा फलो अप, monitoring and business counseling, business plan, Cooperative orientation/formation जस्ता सेवाहरूको नाम उल्लेख गरी ती सेवा प्रदान गर्न लाग्ने दिन उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ६ मा उपयुक्त प्रविधि आवश्यक पर्ने लघु उद्यमीको संख्या उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ७ मा आवश्यक पर्ने प्याकेज खर्च उल्लेख गर्ने ।
- कोलम नं. ८ मा कुनै अन्य विवरणहरू थप गर्नु पर्ने कुराहरू भए उल्लेख गर्ने ।

अनुसूचि ७- विभिन्न उद्यममा नयाँ उद्यमी श्रृजनाका लागि प्रति उद्यमी लागत अनुमान विवरण (आवासीय तथा गैरआवासीय)

क.सं.	सीप तालिमको प्रकार	तालिम अवधि	PRA, HH survey, group formation, group mobilisation	फर्म इन्ट्री	SIYB तालिम लागत TOPE/ TOSE प्रति सहभागी	प्रति सहभागि सीप तालिमको लागत (स्टेशनरी तथा आवासीय तालिमको खाना बास सहित)	प्रति सहभागि सीप तालिमको लागत (स्टेशनरी तथा गैरआवासीय तालिमको खाना बास सहित)	लघु कर्जामा आवद्धता	वजारीकरण सहयोग BDSPO शुल्क			उपयुक्त प्रविधि मा पहुँच पुऱ्याउने	फलो अप सहयोग, परामर्श तथा अनुगमन ****	व्यावसायिक योजना तयारी	व्यावसाय शुरुवातको पूंजी।	मेशिन, उपकरण तथा प्रविधि लागत	उद्यम स्थापनाका लागि कुल लागत	उद्यम स्थापनाका लागि कुल लागत	BDS PO लाई भूतान गनुपने कुल लागत
									लेबलड तथा प्याकेजिङ *	विज्ञापन तथा प्रवर्द्धन सहयोग **	अन्य अध्ययन भ्रमण तथा वजार सूचना **								
१	फलफुलप्रशोधन -बन्धी स्वादि, आम केसी, तथा बरुवा स्वादि	७ दिन	४७०	६०	१,६०८	३,८००	२,३००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,६७५	१,७००	१२,९६८	११,४६८	६,०९३
२	बाघ प्रशोधन - दासमोट, भुविया तथा मातुपिच्य)	५ दिन	४७०	६०	१,६०८	३,९९२	१,९९२	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,०००	९३०	१३,३३५	१०,८५५	४,९०५
३	फलफुलको जुस तयारी (सुपाना, बेस, लालिगुराँस तथा अन्यफलफुल)	५ दिन	४७०	६०	१,६०८	३,४९६	१,९२६	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	२,२५०	२,०००	११,६९२	९,९७२	५,७२२
४	केनोचरी तारकारी बेती	५ दिन	४७०	६०	१,६०८	४,२८१	१,७८१	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	२,०००	१,०००	११,०७४	८,५७४	५,५७४
५	बक्सो प्रशोधन तथा पुनाई	३ महिना	४७०	६०	१,६०८	८,५००	६,०००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	२,०००	७,०००	२१,२९३	१८,७९३	९,७९३
६	झक्रा पुनाई	३ महिना	४७०	६०	१,६०८	७,०००	४,५००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	६,५२५	६,०००	२३,२९८	२०,७९८	८,२९८
७	नेपाली हाते कागज उत्पादन	७ दिन	४७०	६०	१,६०८	६,५००	४,०००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,२००	४,०००	१७,५९३	१४,९९३	७,७९३
८	बंगीरा खरायोपालन - ऊनको लागि	१ हप्ता	४७०	६०	१,६०८	७,७२५	४,२२५	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	४,५००	३,०००	१९,०९८	१५,५९८	८,०९८

क.सं.	सीप तालिमको प्रकार	तालिम अवधि	PRA, HH survey, group formation, group mobilisation	फर्म इन्ट्री	SIYB तालिम लागत TOPE/ TOSE प्रति सहभागी	प्रति सहभागी सीप तालिमको लागत (स्टेशनरी तथा आवासीय तालिमको खाना बास सहित)	प्रति सहभागी सीप तालिमको लागत तथा गैरआवासीय तालिमको खाजा सहित)	लघु कर्जामा आवद्धता	बजारीकरण सहयोग BDSPO शुल्क			उपयुक्त प्रविधि मा पहुँच पुऱ्याउने	फलो अप सहयोग, परामर्श तथा अनुगमन ****	व्यावसायिक योजना तयारी	व्यावसाय शुरुवातको पूजा	मेशिन, उपकरण तथा प्रविधि लागत	उद्यम स्थापनाका लागि कुल लागत	उद्यम स्थापनाका लागि कुल लागत	BDS PO लाई भूक्तान गर्नुपर्ने कुल लागत
									लेर्वा लड तथा प्याकेजिङ *	विज्ञापन तथा प्रवर्द्धन सहयोग **	अन्य अध्ययन भ्रमण तथा बजार सूचना **								
९	बुनाई (फोला, स्पीटर, सोधा तथा पन्था)	३ महिना	४७०	६०	१,६०८	७,०००	४,४००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,४००	१,४००	१४,७९३	१३,२९३	८,२९३
१०	मौरीपालन	७ दिन	४७०	६०	१,६०८	६,३००	२,८००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	९००	४,२००	१४,९९३	११,९९३	६,४९३
११	मह प्रसोधन तथा बजारीकरण	५ दिन	४७०	६०	१,६०८	५,१००	२,६००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	१०,०००	४,०००	२३,८९३	२१,३९३	६,३९३
१२	हर्षिल साबुन उत्पादन	७ दिन	४७०	६०	१,६०८	७,३००	३,८००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	४,४००	६,०००	२१,४९३	१८,०९३	७,४९३
१३	भारत शुभार	७ दिन	४७०	६०	१,६०८	४,०००	२,४००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	४,०००	३,४००	१६,२९३	१४,७९३	६,२९३
१४	बाघ प्रसोधन - जाम, जेली, बजार बार्नि	७ दिन	४७०	६०	१,६०८	४,९९२	१,९९२	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	४,०००	९५०	१४,३४५	१०,८४५	४,९०५
१५	बदुम प्रसोधन - क्यापिड, स्वययस	७ दिन	४७०	६०	१,६०८	६,४००	३,०००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,०००	४,०००	१८,२९३	१४,७९३	६,७९३
१६	म्याट बुनाइ तथा हस्तकसा	७ दिन	४७०	६०	१,६०८	४,७००	२,२००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,४००	७००	१३,६९३	१०,१९३	४,९९३
१७	छायाको जुवा बुनाई	१ महिना	४७०	६०	१,६०८	७,४००	४,०००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	८,०००	७,४००	२६,७९३	२४,२९३	८,७९३
१८	कोहना उत्पादन	७ दिन	४७०	६०	१,६०८	४,४००	३,०००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	४,०००	८,०००	२१,२९३	१८,७९३	६,७९३
१९	बायो डीकेट उत्पादन	५ दिन	४७०	६०	१,६०८	४,४००	२,०००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	१,०००	८००	१०,०९३	७,४९३	४,७९३
२०	बलिक सामान उत्पादन	१ महिना	४७०	६०	१,६०८	४,७७७	२,२७७	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	४,४००	८९०	१३,६४०	११,४४०	६,०६०
२१	प्याट बेसी (१५०० किगो उत्पादन गर्न)	५ दिन	४७०	६०	१,६०८	४,३००	१,८००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,०००	४००	११,४९३	९,०९३	४,४९३

क्र.सं.	सीप तालिमको प्रकार	तालिम अवधि	PRA, HH survey, group formation, group mobilisation	फर्म इन्ट्री	SIYB तालिम लागत TOPE/ TOSE प्रति सहभागी	प्रति सहभागी सीप तालिमको लागत (स्टेशनरी तथा आवासीय तालिमको खाना बास सहित)	प्रति सहभागी सीप तालिमको लागत (स्टेशनरी तथा गैरआवासीय तालिमको खाजा सहित)	लघु कर्जामा आवद्धता	बजारीकरण सहयोग BDSPO शुल्क			उपयुक्त प्रविधि मा पहुँच पुऱ्याउने	फलो अप सहयोग, परामर्श तथा अनुगमन ****	व्यावसायिक योजना तयारी	व्यावसाय शुरुवातको पूजा	मेशिन, उपकरण तथा प्रविधि लागत	उद्यम स्थापनाका लागि कुल लागत	उद्यम स्थापनाका लागि कुल लागत	BDS PO लाई भूक्तान गर्नुपर्ने कुल लागत
									लेर्वा लड तथा प्याकेजिङ *	विज्ञापन तथा प्रवर्द्धन सहयोग **	अन्य अध्ययन भ्रमण तथा बजार सूचना **								
२२	नेपाली हस्तकला निर्माण	१ साहिना	४७०	६०	१,६०८	४,७००	२,२००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,४००	१,२९०	१३,८८३	१०,७८३	५,९९३
२३	रेडियो तथा घडि मर्मत - श्याम श्वेत	३ साहिना	४७०	६०	१,६०८	७,४००	४,०००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,४००	५,१००	१८,८९३	१६,३९३	८,७९३
२४	रेडियो तथा टि.भि. मर्मत - शीत	६ साहिना	४७०	६०	१,६०८	१२,०००	७,०००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	४,०००	६,४००	२६,२९३	२१,२९३	१०,७९३
२५	हाउस वापुकि र विद्युत बडान	३ साहिना	४७०	६०	१,६०८	८,४००	६,०००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,०००	२,०००	१७,२९३	१४,७९३	९,७९३
२६	बाजारपुल भेटेगिरी तालिम	१ साहिना	४७०	६०	१,६०८	१२,३००	९,६००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,४००	३,४००	२१,९९३	१९,४९३	१३,४९३
२८	फर्निचर सम्बन्धि	१ (३ साहिना	४७०	६०	१,६०८	९,२७५	७,७७५	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	१०,०००	२०,०००	४३,०९३	४१,५९३	११,५९३
२९	चाक उत्पादन	७ दिन	४७०	६०	१,६०८	९,१००	७,९००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	२,०००	२,०००	८,८९३	१४,८९३	१०,८९३
३०	मैस मती उत्पादन	५ दिन	४७०	६०	१,६०८	४,९६७	२,६६७	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,०००	४,०००	१४,९६०	१४,९६०	६,४६०
३१	फोटोग्राफी तथा प्रिन्टिङ	१ साहिना	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५				१,९९५	१,९९५	१,९९५
३२	ब्यूटीपार्लर	३ साहिना	४७०	६०	१,६०८	९,०००	७,४००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	१०,०००	२०,०००	४२,७९३	४१,२९३	११,२९३
३३	धुला मर्मत	१५ दिन	४७०	६०			६,६६७	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५				७,८९३	७,८९३	७,८९३
३४	साइमकल मर्मत	१ साहिना	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५				१,९९५	१,९९५	१,९९५
३५	सिन्के धुप उत्पादन	५ दिन	४७०	६०	१,६०८	५,४४७	३,९४७	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,४००	३,०००	१४,७४०	१३,२४०	७,७४०
३६	बरफ क्याण्डि उत्पादन	७ दिन	४७०	६०	१,६०८		५,६००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५				२,८०३	८,४०३	८,४०३
३७	बाजारपुल सिसार्ड कटाई	३ साहिना	४७०	६०	१,६०८	८,९३५	७,४३५	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	४,०००	६,०००	२३,७९३	२२,२९३	११,२९३
३८	परिष्कृत	१ साहिना	४७०	६०	१,६०८	५,७००	४,२००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	४,०००	६,०००	२०,४९३	१८,९९३	७,९९३

क.सं.	सीप तालिमको प्रकार	तालिम अवधि	PRA, HH survey, group formation, group mobilisation	फर्म इन्ट्री	SIYB तालिम लागत TOPE/ TOSE प्रति सहभागी	प्रति सहभागी सीप तालिमको लागत (स्टेशनरी तथा आवासीय तालिमको खाना बास सहित)	प्रति सहभागी सीप तालिमको लागत तथा गैरआवासीय तालिमको खाजा सहित)	लघु कर्जामा आवद्धता	बजारीकरण सहयोग BDSPO शुल्क			उपयुक्त प्रविधि मा पहुँच पुऱ्याउने	फलो अप सहयोग, प राम शर्ष तथा अनुगमन ****	व्यावसायिक योजना तयारी	व्यावसाय शुरुवातको पूजा	मेशिन, उपकरण तथा प्रविधि लागत	उद्यम स्थापना का लागि कुल लागत	उद्यम स्थापना का लागि कुल लागत	BDS PO लाई भूकान गर्नुपर्ने कुल लागत
									लेर्वा लड तथा प्याके जिड *	विज्ञापन तथा प्रवर्द्धन सहयोग **	अन्य अध्ययन भ्रमण तथा बजार सूचना **								
	सिवाई																		
३९	टिका उत्पादन	७ दिन	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
४०	धुवा उत्पादन	१५ दिन	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
४१	नेपाली हस्तकला	१ सतिना	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
४२	बाघापालन	३ दिन	४७०	६०	१,६०८		१,३०५	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	८,०००	१,०००	१२,७९३	१४,०९८	४,०९८
४३	फेस हाउस	४ दिन	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
४४	केकरी	७ दिन	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
४५	ब्याण्ड बाजा	१ सतिना	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
४६	ग्रामीण सञ्चारकेन्द्र	३ सतिना	४७०	६०	१,६०८		१,०००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	१०,०००	३०,०००	४३,७९३	४२,७९३	१२,७९३
४७	बाघारभूत कम्प्युटर तालिम	३ सतिना	४७०	६०	१,६०८	१०,४००	१०,४००	१०५		७०	७०		१७५				१३,०५८	१३,०५८	१३,०५८
४८	झारसिंह	१ सतिना	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
४९	टबाकेलेट तथा सरसफइका सामान उत्पादन	१ सतिना	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
५०	बाघारभूत होटल तालिम	७ दिन	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
५१	नेपाली हातेकागज बुनाई	१ सतिना	४७०	६०	१,६०८	४,०००	४,०००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,४००	१,४००	१३,७९३	१२,७९३	७,७९३
५२	टपरी उत्पादन	७ दिन	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
५३	कुङ्कुटा पालन	७ दिन	४७०	६०	१,६०८	३,६३३	२,१३३	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	२४,०००	४०,०००	८२,४२६	८०,९२६	४,९२६
५४	माछापान पोखरीमा	७ दिन	४७०	६०	१,६०८	४,३३३	२,३३३	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	१२,०००	१४,०००	३४,१२६	३२,१२६	६,१२६
५५	बंगुरपालन	७ दिन	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५				१,१९५	१,१९५	१,१९५

क. सं.	सीप तालिमको प्रकार	तालिम अवधि	PRA, HH survey, group formation, group mobilisation	फर्म इन्ट्री	SIYB तालिम लागत TOPE/ TOSE प्रति सहभागी	प्रति सहभागी सीप तालिमको लागत (स्टेशनरी तथा आवासीय तालिमको खाना बास सहित)	प्रति सहभागी सीप तालिमको लागत (स्टेशनरी तथा गैरआवासीय तालिमको खाना बास सहित)	लघु कर्जामा आवद्धता	बजारीकरण सहयोग BDSPO शुल्क			उपयुक्त प्रविधि मा पहुँच पुऱ्याउने	फलो अप सहयोग, परामर्श तथा अनुगमन ****	व्यावसायिक योजना तयारी	व्यावसायिक शुरुवातको पूजा।	मेशिन, उपकरण तथा प्रविधि लागत	उद्यम स्थापनाका लागि कुल लागत	उद्यम स्थापनाका लागि कुल लागत	BDS PO लाई भूक्तान गर्नुपर्ने कुल लागत	
									लेर्वा लड तथा प्याकेजिङ *	विज्ञापन तथा प्रवर्द्धन सहयोग **	अन्य अध्ययन भ्रमण तथा बजार सूचना **									BDS PO शुल्क ***
५६	फन्लाबुनाई	१ साहिना	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,१९५	१,१९५	१,१९५
५७	प्राकृतिक रेखा उत्पादन बुझ्ने यन्त्र	७ दिन	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,१९५	१,१९५	१,१९५
५८	मसमा पिलो तथा प्याकिङ	७ दिन	४७०	६०	१,६०८	३,५००	२,०००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	१०,०००	८,०००		२४,२९३	२३,७९३	५,७९३
५९	धानका पेट्टी	२ साहिना	४७०	६०	१,६०८	७,०००	५,५००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	१०,०००	५,०००		२४,७९३	२४,२९३	९,२९३
६०	घिमेटका ब्लाक र श्रद्ध उत्पादन	१५ दिन	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,१९५	१,१९५	१,१९५
६१	पापड तथा दासमोड उत्पादन	१० दिन	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,१९५	१,१९५	१,१९५
६२	माटाका माडा उत्पादन	१५ साहिना	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,१९५	१,१९५	१,१९५
६३	रेसमी बागो उत्पादन	१ साहिना	४७०	६०	१,६०८	६,५००	५,०००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	८,०००	१०,०००		२८,२९३	२६,७९३	८,७९३
६४	धातुका सामान उत्पादन	१ साहिना	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,१९५	१,१९५	१,१९५
६५	जडिबुटी बेटी (निरलोस)	१५ दिन	४७०	६०	१,६०८	४,०००	३,०००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	६,०००	३,०००		१६,७९३	१५,७९३	६,७९३
६६	स्यामा पाढ्या बनाई	२ साहिना	४७०	६०	१,६०८	४,७००	३,२००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	८,०००	२,५००		१८,९९३	१७,४९३	६,९९३
६७	दुध उत्पादन - बुबा, धु, पतिर तथा छुपी	१० दिन	४७०	६०	१,६०८	४,७००	३,५००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	५,०००	८,०००		२१,४९३	२०,९९३	७,२९३
६८	कापडकसा	१ साहिना	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,१९५	१,१९५	१,१९५
६९	डोरी उत्पादन	७ दिन	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,१९५	१,१९५	१,१९५
७०	बसि तथा मिगासोको फर्निचर	१ साहिना	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,१९५	१,१९५	१,१९५

क्र.सं.	सीप तालिमको प्रकार	तालिम अवधि	PRA, HH survey, group formation, group mobilisation	फर्म इन्ट्री	SIYB तालिम लागत TOPE/ TOSE प्रति सहभागी	प्रति सहभागि सीप तालिमको लागत (स्टेशनरी तथा आवासीय तालिमको खाना बास सहित)	प्रति सहभागि सीप तालिमको लागत तथा गैरआवासीय तालिमको खाजा सहित)	लघु कर्जामा आवद्धता	बजारीकरण सहयोग BDSPO शुल्क			उपयुक्त प्रविधि मा पहुँच पुऱ्याउने	फलो अप सहयोग, परामर्श तथा अनुगमन ****	व्यावसायिक योजना तयारी	व्यावसायिक शुरुवातको पूजा	मेशिन, उपकरण तथा प्रविधि लागत	उद्यम स्थापनाका लागि कुल लागत	उद्यम स्थापनाका लागि कुल लागत	BDS PO लाई भूक्तान गर्नुपर्ने कुल लागत
									लेर्वा लड तथा प्याकेजिङ *	विज्ञापन तथा प्रवर्द्धन सहयोग **	अन्य अध्ययन भ्रमण तथा बजार सूचना **								
७१	बरफ तथा थिन्नेथुप बनाउने बर्तनको सीपको उत्पादन	७ दिन	४००	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१५५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
७२	नङ पालिस तथा माली उत्पादन	१ सप्तिमा	४००	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१५५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
७३	माछा सुकाउने तथा प्याकेजिङ गर्ने	१५ (३० दिन	४००	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१५५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
७४	माछा सुकाउने तथा प्याकेजिङ	१५ दिन	४००	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१५५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
७५	माछाको बाग्रा उत्पादन	१५ दिन	४००	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१५५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
७६	कगबको फसा उत्पादन	७ दिन	४००	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१५५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
७७	विपिना कसा	१ सप् ३ महिना	४००	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१५५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
७८	माटोको माटा उत्पादन	१ सप्तिमा	४००	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१५५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
७९	उच्च पेल्ले र पक्लेट बनाउने	१५ दिन	४००	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१५५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
८०	कोहसाको बुलो	७ दिन	४००	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१५५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
८१	सल्लाको बन्ना उपचार तथा विजुनीको बन्ना बनाउने	१५ दिन	४००	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१५५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
८२	माटो फिल्टर बनाउने	१ सप्तिमा	४००	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१५५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
८३	रेशम झेती	१ सप्तिमा	४००	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१५५				१,१९५	१,१९५	१,१९५

क. सं.	सीप तालिमको प्रकार	तालिम अवधि	PRA, HH survey, group formation, group mobilisation	फर्म इन्ट्री	SIYB तालिम लागत TOPE/ TOSE प्रति सहभागी	प्रति सहभागि सीप तालिमको लागत (स्टेशनरी तथा आवासीय तालिमको खाना बास सहित)	प्रति सहभागि सीप तालिमको लागत तथा गैरआवासीय तालिमको खाजा सहित)	लघु कर्जा मा आवद्धता	बजारीकरण सहयोग BDSPO शुल्क			उपयुक्त प्रविधि मा पहुँच पुऱ्याउने	फलो अप सहयोग, परामर्श तथा अनुगमन ****	व्यावसायिक योजना तयारी	व्यावसायिक शुरुवातको पूजा	मेशिन, उपकरण तथा प्रविधि लागत	उद्यम स्थापनाका लागि कुल लागत	उद्यम स्थापनाका लागि कुल लागत	BDS PO लाई भूक्तान गर्नुपर्ने कुल लागत	
									लेर्वा लड तथा प्याकेजिङ *	विज्ञापन तथा प्रवर्द्धन सहयोग **	अन्य अध्ययन भ्रमण तथा बजार सूचना **									BDS PO शुल्क ***
८४	काठमाडौं फलर तथा फोसा उत्पादन	१ साहिना	४७०	६०	१,६०८	३,२१०	१,७१०	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	४,०००	३,०००	१३,०४३	११,४४३	५,४४३	
८५	सुतीको कसा प्रसाई	२० दिन	४७०	६०			१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,९९५	१,९९५	१,९९५	
८६	गर्ले.वा बनाई	१ साहिना	४७०	६०	१,६०८	४,६४३	४,९४३	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	४,०००	४,०००	१७,४३९	१५,९३९	७,९३९	
८७	पानीसङ्ग संन्धान	७ दिन	४७०	६०	१,६०८		२,०००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,०००	१३,०००	१८,७९३	२०,७९३	५,७९३	
८८	बाजारपुल कपाल कटाह तालिम	१ साहिना	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,९९५	१,९९५	१,९९५
८९	इकमी संन्धान	३ साहिना	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,९९५	१,९९५	१,९९५
९०	पल्की	१ साहिना	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,९९५	१,९९५	१,९९५
९१	टुलीयास बसी उत्पादन	२१ दिन	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,९९५	१,९९५	१,९९५
९२	सिल्लुको पाउडर उत्पादन	५ दिन	४७०	६०	१,६०८	४,८५१	४,३१०	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,०००	३,०००	१६,६४४	१४,९४४	८,९४४	
९३	सिउको घुको उत्पादन	७ दिन	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,९९५	१,९९५	१,९९५
९४	सिउरीको पिउ उत्पादन	१५ दिन	४७०	६०			४,३३३	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,९९५	५,४२८	५,४२८
९५	बसिक सामान उत्पादन -मुसा, न्याक, फोटोडेस, टोकरा बाधि	१ सप ३ साहिना	४७०	६०			४,६२५	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,९९५	६,८२०	६,८२०
९६	इकिना मुनाई	१ साहिना	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,९९५	१,९९५	१,९९५
९७	सिनी उत्पादन	१ साहिना	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,९९५	१,९९५	१,९९५
९८	क्याटीक सेवा	७ दिन	४७०	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५					१,९९५	१,९९५	१,९९५

क. सं.	सीप तालिमको प्रकार	तालिम अवधि	PRA, HH survey, group formation, group mobilisation	फर्म इन्ट्री	SIYB तालिम लागत TOPE/ TOSE प्रति सहभागी	प्रति सहभागी सीप तालिमको लागत (स्टेशनरी तथा आवासीय तालिमको खाना बास सहित)	प्रति सहभागी सीप तालिमको लागत तथा गैरआवासीय तालिमको खाजा सहित)	लघु कर्जामा आवद्धता	बजारीकरण सहयोग BDSPO शुल्क			उपयुक्त प्रविधि मा पहुँच पुऱ्याउने	फलो अप सहयोग, परामर्श तथा अनुगमन ****	व्यावसायिक योजना तयारी	व्यावसाय शुरुवातको पूजा	मेशिन, उपकरण तथा प्रविधि लागत	उद्यम स्थापनाका लागि कुल लागत	उद्यम स्थापनाका लागि कुल लागत	BDS PO लाई भूक्तान गर्नुपर्ने कुल लागत
									लेर्वा लड तथा प्याकेजिङ *	विज्ञापन तथा प्रवर्द्धन सहयोग **	अन्य अध्ययन भ्रमण तथा बजार सूचना **								
९९	बाजारभूल होटल व्यवस्थापन	१० दिन	४००	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
१००	हवेल तेल	७ दिन	४००	६०				१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५				१,१९५	१,१९५	१,१९५
१०१	च्याउखेती	५ दिन	४००	६०	१,६०८	३,८९०	२,३९०	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,०००	३,०००	१३,६८३	१३,६८३	६,९८३
१०२	सल्लाको खोटा सङ्कलन	५ दिन	४००	६०	१,६०८	६,४००	४,०००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,०००	३,०००	१६,२९३	१४,७९३	८,७९३
१०३	काठकोखेती	५ दिन	४००	६०	१,६०८	४,०००	२,४००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	२,०००	३,०००	१२,९९३	११,२९३	६,२९३
१०४	काठकोपसुपुत्रो उत्पादन	३ महिना	४००	६०	१,६०८	१०,२००	७,३००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	४,०००	४,०००	२२,९९३	१९,९९३	१०,९९३
१०५	ककुराशानोको फार्मिङ	१५ दिन	४००	६०	१,६०८	४,३००	२,८००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,०००	२,४००	१३,४९३	१२,०९३	६,४९३
१०६	केलको सबत बनाउने	७ दिन	४००	६०	१,६०८	३,४३८	१,९३८	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	२,४००	२,०००	११,७९३	१०,२९३	५,७९३
१०८	लानीपुर्जास सबत बनाउने	५ दिन	४००	६०	१,६०८	३,४००	१,९९९	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	२,०००	२,०००	११,२९३	९,७९३	५,७९३
१०९	काँफ प्रशोधन	५ दिन	४००	६०	१,६०८	४,४००	४,०००	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	३,०००	२,४००	१४,७९३	१३,२९३	७,७९३
११०	श्रमता प्रशोधन	५ दिन	४००	६०	१,६०८	४,८८०	३,३८०	१०५	१०५	७०	७०	१४०	१७५	९९०	२,४००	३,०००	१४,९७९	१३,४७९	७,९७९
	जम्मा				९४,८४९	३२९,४०९	२४०,१९९						१८,९००	४६,४३०	१८,४३०	३३०,४८०	१,२२०,१२३	१,१४२,१६३	
	औसत				१,६०८	४,८४४	४,०३४						१७५	९९०	४,९३८	४,७९८	११,२९७	१०,४७९	

Note: There are some examples, in which entrepreneurs already technical skill and do not require technical skill training

* The basis of cost calculation is that it requires 3 days service for a group of 20 MEs

** The basis of cost calculation is that it requires 2 days service for a group of 20 MEs

*** The basis of cost calculation is that it requires 4 days service for a group of 20 MEs

अनुसूचि ९ प्रस्तावना पत्र पेश गर्दा संलग्न हुनु पर्ने कागजात/कुराहरु :

क्र सं	विवरण	छ/छैन	कैफियत
१	संस्थासंग ल.उ.वि.का.को MOU भएको/नभएको		
२	संस्थाले प्रस्ताव पेश गरेको पत्र		
३	विस्तृत प्रस्ताव विश्लेषण गरेको		
	के प्रस्तावमा निम्न कुराहरु प्रष्ट छन् ?		
	<ul style="list-style-type: none"> प्रस्तावित कार्यक्रम मेडेप मोडेल तथा नर्मस अनुसार छ ? 		
	<ul style="list-style-type: none"> प्रस्तावले समग्रमा कति जनालाई सहयोग पुग्ने वा के कति प्रतिफल दिने स्पष्ट उल्लेख छ ? 		
	<ul style="list-style-type: none"> प्रस्तावित क्रियाकलापहरु र बजेट को सारांश बनाएको छ ? 		
	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक क्रियाकलापको लागि अवस्था विश्लेषण तथा कार्यान्वयन विधि स्पष्ट भएको /नभएको, प्रत्येक क्रियाकलापको प्रतिफल के हुने उल्लेख भएको /नभएको 		
	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक क्रियाकलापहरुको संख्यात्मक तथा गुणात्मक परिमाण र विस्तृत खर्च विवरण उल्लेख भएको छ ? 		
	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक क्रियाकलापहरुको कार्य योजना, समयावधि र जिम्मेवार व्यक्ति स्पष्ट उल्लेख भएको छ ? 		
	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक प्राविधिक सीपतालिम दिन विस्तृत प्रस्ताव र व्यवसायिक योजना बनाई पेश गरेको छ ? 		
४	VAT/PAN दर्ता प्रमाण पत्र र नवीकरण		
५	गत वर्षको Judit Report		
६	संस्था दर्ता प्रमाणपत्र, नवीकरण		
७	संस्था समावेशी भएको/नभएको (संस्थाको कार्य समितिको सदस्यहरुको सूची)		
८	संस्थाले कार्यक्रम सञ्चालनका लागि बजार केन्द्रमा तोकेका सहजकर्ताहरुको सूची (नाम, ठेगाना, शैक्षिकयौग्यता र सम्पर्क टेलिफोन नं) छ/छैन		
९	संस्थाका कार्यक्रम संयोजक तथा स्टाफहरुको शैक्षिक प्रमाण पत्र र TOR (For MEDEP Salary Paid Staff)		
१०	प्रस्ताव व्यवसायिक सेवा प्रदायक संस्थाको बैठक छलफल /नभएको		
११	प्रस्ताव डि मेगामा छलफल भई अनुमोदन भएको /नभएको		
१२	जिल्ला उद्यम विकास समितिमा छलफल भै अनुमोदन भएको छ ?		
१३	लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको Workplan अनुसार छ		

अनुसूचि १० (फाराम ए, बी, सी, डी, ई र एफ)